

A Qualitative Study on the Socio-Cultural Origins of Child Bride Marriages: “ I Sacrifice My Daughter to Them”

Ümmü Gülsüm Aslı Nur Doğan^{1,a}, Sevda Mutlu^{2,b,*}

¹ Institute of Social Sciences, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

² Department of Sociology, Faculty of Letters, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

Acknowledgement

This study was produced from the master's thesis titled “Structural Reasons of Child Bride Case in Elazığ Region”.

History

Received: 06/07/2022

Accepted: 08/12/2022

ABSTRACT

Child brides are expressed with the concepts of early marriages and forced marriages. Child bride marriages are marriages formed by girls before they complete their physical and psychological development. The phenomenon of marriage is a conceptualization of adulthood. However, the fact that the adult marriage phenomenon is experienced by children has allowed the definition of child to be considered. In particular, the modernization process has enabled the definition of child to be made more clearly, improving the education conditions of girls, extending the education period and inclusion of girls in economic life. Most importantly, the relationship between mother-child mortality risk and child bride marriages has been clearly demonstrated. The developments have enabled the child bride phenomenon to be defined as a social problem.

In this study, it was tried to determine the socio-cultural reasons of the child bride phenomenon. Literature searches were made. Since the study is considered as a special and detailed subject, it was prepared as a qualitative research. In-depth interview technique was used in the study. The sample is limited to 25 people who are child brides in Elazığ region. The data were analyzed in the MAXQDA/2020 qualitative research program. The reasons for early marriages were analyzed into categories and subcategories. In the research, it was concluded that many factors such as lack of education, poverty, rural life, domestic violence, abuse events, gender discrimination, belief, destiny, honor, traditional and cultural structure are effective in child bride marriages. With the belief that it will contribute to the literature, the importance of the subject has been emphasized and suggestions have been presented.

Keywords: *Sociology, Child Brides, Early Marriages, Lack of Education, Poverty.*

Çocuk Gelin Evliliklerinin Sosyo-Kültürel Kökenlerine İlişkin Nitel Bir Çalışma: “ Ben Kızımı Onlara Kurban Ederim”

Bilgilendirme

Bu çalışma “Elazığ Yöresinde Çocuk Gelin Olgusunun Yapısal Nedenleri” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Süreç

Geliş: 06/07/2022

Kabul: 08/12/2022

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

ÖZ

Çocuk gelinler, erken yaş evlilikler ve zoraki evlilikler kavramları ile ifade edilmektedir. Çocuk gelin evlilikleri, kız çocuklarının fiziksel ve psikolojik olarak gelişimlerini tamamlamadan meydana getirdiği evliliklerdir. Evlilik olgusu yetişkinliğe ait bir kavramsallaştırmadır. Fakat yetişkinliğe ait evlilik olgusunun çocuklarda yaşanması çocuk tanımı üzerinde düşünülmesine olanak sağlamıştır. Özellikle modernleşme süreci, çocuk tanımının daha net yapılabilmesine, kız çocuklarının eğitim şartlarının iyileştirilmesine, eğitim süresinin uzatılmasına ve kızların ekonomik hayata dâhil olmalarına olanak sağlamıştır. En önemlisi de anne-çocuk ölüm riskinin çocuk gelin evliliklerle olan ilişkisi çok net bir şekilde ortaya konulmuştur. Yaşanan gelişmeler çocuk gelin olgusunun bir sosyal sorun olarak tanımlanmasını sağlamıştır.

Bu çalışmada çocuk gelin olgusunun sosyo-kültürel nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Literatür taramaları yapılmıştır. Çalışma, özel ve detaylı bir konu olarak düşünüldüğü için nitel araştırma halinde hazırlanmıştır. Çalışmada derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Örnekler, Elazığ yöresinde çocuk gelin olan 25 kişi ile sınırlandırılmıştır. Veriler, MAXQDA/2020 nitel araştırma programında analiz edilmiştir. Erken yaşlardaki evliliklerin nedenleri kategoriler ve alt kategoriler halinde incelenmiştir. Araştırmada çocuk gelin evliliklerde eğitimsizlik, yoksulluk, kırsal yaşam, aile içi şiddet, istismar olayları, cinsiyet ayrımcılığı, inanç, kader, namus, geleneksel ve kültürel yapı gibi birçok faktörün etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre katkı sağlayacağı kanaatiyle konunun önemi vurgulanarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Sosyoloji, Çocuk Gelinler, Erken Evlilikler, Eğitimsizlik, Yoksulluk.*

^a ummugulsumaslinurdogan@gmail.com ^{ORCID} <https://orcid.org/000-0001-8318-7867>

^b mutlusevda75@gmail.com

^{ORCID} <https://orcid.org/000-0001-5196-1379>

How to Cite: Doğan Ü.G.A.N., Mutlu S, (2022) A Qualitative Study on the Socio-Cultural Origins of Child Bride Marriages: “ I Sacrifice My Daughter to Them”, CUJOSS, 46(2): 218-235

Giriş

Kız çocuklarının erken yaşta evlendirildiği toplumlar genellikle gelişmemiş, gelişmekte olan toplumlardır. Bu toplumlarda bireylerin eğitim ve ekonomik düzeyleri düşük kaldığı için geleneksel kalıplardan evlilikler süreklilik kazanmaktadır. Erken yaş evlilikleri eğitim seviyesi düşük ve bilgiye erişim imkânı bulunmayan bireyler arasında daha yaygındır. Bu bireylerin eğitimsiz olması erken yaş evliliklerinin çocuklara vereceği zararı fark etmemelerine neden olmaktadır. Bununla birlikte erken yaş evliliklerine ilişkin; evliliklerle ilgili gündelik yaşamdaki öncelikleri, pratikleri ve algıları da bu evliliklerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Yıldız, 2018: s. 41).

Çocuk gelin evliliklerinin dünya haritasındaki okumasına bakıldığında, 20-24 yaş arası kadınların %36'sının 18 yaşına ulaşmadan evlendiği belirtilmektedir. Çocuk gelinlerin en sık görüldüğü Güney Asya'da, 15-24 yaş arası kişilerin %48'inden fazlasının 18 yaşına gelmeden evlendiği saptanırken, Afrika'da bu oranın %42 (Doğu ve batı Afrika'da %60'lara varan oranlar bildirilmektedir), Latin Amerika ve Karayipler'de ise %29 civarında olduğu bilinmektedir. Ortadoğu'da çocuk gelinlerin sık görüldüğü Yemen ve Filistin'de, 18 yaş altındaki kız çocuklarının yaklaşık %50'sinin evli olduğu saptanmıştır. Hindistan'da ise kız çocuklarının %40-60'ını çocuk gelinler oluşturmaktadır. Afganistan'da kızların %54'ü, Bangladeş'te ise %51'i 18 yaşına gelmeden evlenmekte veya evlendirilmektedir (Boran vd. 2013: 58). Yine UNFPA (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu tarafından yayınlanan Dünya Nüfus Raporuna ait veriler) (2020) tarafından dünyada, her 5 çocuktan 1'i evlidir. Bu sayı her yıl 12 milyon kız çocuğunun 18 yaşına basmadan evlendirilmesi anlamına gelirken bugün için ise cinsiyet temelli bakıldığında 18 yaşından önce evlenen her 10 çocuktan 9'unun ise kız çocuğu olduğunu göstermektedir.

Toplumumuzda bundan kırk, elli yıl öncesinde çocuk yaşta evlilikler oldukça yaygındı. O dönem hemen hemen her kız çocuk on sekiz yaşına gelmeden, üstelik ortalama evlilik yaşları on beş iken evleniyor, evlendiriliyordu. Tarım toplumu yapısında ve ataerkil aile sisteminde bu bir sorun olarak görülüyordu. Öyle ki, çocuk yaşta evlendirilen kız çocuğu için bu yaşta evlenmek olağanüstü bir durum değildi. Çünkü ablası da aynı yaşlarda evlendiriliyordu, eve gelen gelin kızın da yaşı aynıydı. Modernleşme süreci kadın haklarında özellikle de hukuki, ekonomik, siyasi ve eğitim alanlarında önemli iyileştirmeler getirdi. Sanayileşme ve kentleşme süreci ile birlikte kız çocukları okula gittiler ve iş hayatına atıldılar. Maddi temellerinden yoksun bir modernleşme sürecine giren toplumumuzda modernliğin ulaşamadığı bölgelerde bireyler vardır. Bu bölgelerdeki kız çocukları hala çocuk yaşta evlendiriliyorlar(Çetin, 2020: 114-116). Bu bağlamda moderniteden bakıldığında çocuk yaşta evlilikler bir sosyal sorun olarak görülmeye başlandı. Akademik literatürde de bu sorun Aydın 2013; Aydın 2019; Bolat 2013; Boyraz 2019; Bütün 2018; Çakır 2013; Kilit 2019; Sezer 2019; Soysaltürk 2020; Tan 2017; UNICEF 2017; UNFPA 2021;

Yıldız 2019, vd. tarafından yapılan çalışmalarda da 'Çocuk Gelinler' şeklinde kavramsallaştırılmıştır.

Bu sorun, Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği'nin 2006 yılından bu yana erken yaşta ve zorla evlilikler üzerine çalışmalar yürütmesi ile ülke gündemine taşınmıştır (Gezer Tuğrul, 2018: 4). Uçan Süpürge 'nin "Çocuk Gelinler: Yıkıcı Gelenekler ve Ataerkil Sosyal Mirasın Mağdurları" projesi, her üç evlilikten birinin erken yaşta yapıldığı ve evli kadınların yüzde 33'ünün çocuk gelin olduğu Türkiye'de, meseleyi ülke gündemine almayı, siyasi mekanizma içinde tartışılır kılmayı hedeflemiştir. Bu proje birçok vakfın da desteğini alarak, 54 ilde çalışmalar yürüterek yaklaşık 20 bin kadına erken evlilik üzerine film gösterimi yapmış ve ilköğretim okullarında bilinçlendirme çalışmaları gerçekleştirmiştir (STGM, 2010).

Bu sorun daha sonraları TBMM'ye Millet Vekilleri aracılığıyla taşınmış, 2009'da erken evliliklerin neden ve sonuçlarından oluşan bir rapor hazırlanmıştır. TBMM' nin Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (2010) raporu erken yaşta evliliklerin nedenlerine ilişkin şu tespitlere yer vermiştir:

- 1) Gelenek, görenek ve dini inançların yanlış algılanmasının erken yaşta evlenmeyi hızlandırdığı,
- 2) Küçük yaşta yapılan evliliklerde, kocaya itaatin ve yeni yuvaya uyumun daha kolay olacağına inanıldığı,
- 3) Erkek aileleri de kendilerine uyumu daha kolay olsun diye mümkün olduğunca küçük yaşta gelin almak istedikleri,
- 4) Erken yaşta evliliklerin genç kızların karşı cinsle evlilik dışı ilişkiye girmelerine ve hamile kalmalarına engel olacağı kanaatinin yaygın olarak görüldüğü sonuçlarına ulaşılmıştır.

Toplum ve birey açısından sağlıklı bir evlilik için evlenecek bireylerin yasal evlilik yaşını doldurmuş olmaları, daha da önemlisi evliliğin sorumluluklarını alabilecek olgunluğa ve bilinçle sahip olmaları ve rızalarının bulunması gerekmektedir. Gelişimlerini tamamlamadan evlendirilen çocukların doğal gelişim süreci de sekteye uğramaktadır. Çocuk yaşta evliliklerde şiddete maruz kalma riski daha yüksek olup psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, intihara teşebbüs riskini arttırmaktadır. Yine cinsel yolla bulaşan hastalıklar daha sık görülmektedir (Aktepe vd., 2017: 416). Çocuk gebeliklerinde ise zor ve ölü doğum yapma, düşük yapma, anne-çocuk ölüm riskleri artmakta ve hastalıklar da sıklıkla görülmektedir (Subaşı, 2021: 3). Çocuk hakları ihlali ve istismarı, anne ve çocuk ölüm riskleri çerçevesinde, erken yaşlarda evlendirilen veya evliliğe gizil bir şekilde yönlendirilen kız çocukları düşünüldüğünde; konunun vicdani açıdan tekrardan sorgulanması gerektiğine dair bir kanaat oluşturmaktadır. Erken yaşlarda evlendirilen kız çocuklarının; yeni dünyanın bilgi ağından ve yaşam tecrübesinden uzak kaldığı, yaşam tecrübesinden uzak kalan kız çocuklarının kişilik geliştirmede zorlandıkları UNICEF tarafından belirtilmektedir. Erken yaşta yapılan evlilikler, kadınların ve kız çocuklarının toplumdaki eşitsiz konumunu pekiştirmekle beraber, yaşam fırsatlarına ilişkin

tercihlerini de azaltmaktadır. Kız çocukları ve kadınlarımızı; eğitimsizlik, yoksulluk, cahillik ve bağımlılığın çıkmaz döngüsüne hapseden bu evlilikler, onların geleceğe dair hayallerini de ellerinden çekip almaktadır. Erken yaşta yapılan bu evliliklerin bir çocuk hakkı, kadın hakkı ve insan hakkı ihlali olduğu kabul edilmiştir (TBMM, 2009: 4). Yapılan düzenlemelere rağmen günümüzde tam olarak sayısını bilemediğimiz küçük yaşlarda evlendirilen ve birçok kız çocuğu bulunmaktadır. Bu kız çocuklarından sadece biri, 17 Şubat 2022'de zorla evlendirilmek için sözlendirildiği kişi tarafından vahşice öldürülen 16 yaşındaki S.Ş. 'dir(hurriyet.com.tr). Acımasızca öldürülen bu kız çocuğu bir çocuk gelin adayıydı. Tıpkı kendinden önce zorla evlendirilmiş ve evliliğe gizil bir şekilde yönlendirilmiş diğer kız çocukları gibi. Çocuk gelin olgusunun bilimsel açıdan incelenmesi gereken bir konu olduğu, bu olayla birlikte bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Sosyal sorunu çözebilmenin en temel yollarından biri sorunun bilimsel olarak araştırılarak nedenlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Çocuk yaşta ve zorla evliliklerin önüne geçilebilmesi için, sosyo-kültürel nedenlerin irdelenmesi gerekmektedir. Bu araştırma bu amaçla yapılmıştır. Bu araştırmada, ÇG' lerle yapılan derinlemesine mülakatlarla sorun detaylı bir şekilde ele alınarak verilerin analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar ile bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı ve var olan boşlukları dolduracağı inancı oluşmuştur.

Çalışmada çocuk gelin kavramı kısaltılarak ÇG olarak sıklıkla kullanılmıştır. Pejoratif bir çağrışım içeren ÇG kavramsallaştırmasının kullanılmasının nedeni konuya daha fazla dikkat çekerek, farkındalık kazandırmaktır. "Ben Kızımı Onlara Kurban Ederim" ifadesi bir katılımcıya aittir. Soruna dikkat çekmesi açısından bu ifade makale başlığında kullanılmıştır.

Araştırma Konusu ve Amacı

Araştırmanın konusu, Çocuk Gelin evliliklerinin yapısal, kültürel ve toplumsal nedenleridir. Araştırmanın amacı, çocuk yaşlarda evlendirilmiş ya da evliliğe yönlendirilmiş kız çocuklarının evliliklerinin altında yatan sosyo-kültürel nedenleri tespit etmektir.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni Elazığ ili olup, örnekleme ise Çocuk Gelin olan 25 katılımcıdan oluşmaktadır.

Yöntem, Teknik ve Veri Toplama Aracı

Bu çalışma, nitel bir araştırmaya dayanmaktadır. Çalışmada, derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Derinlemesine mülakat tekniği ile ÇG' lerin kendi deneyimleri ışığında evliliklerinin nedenlerine ilişkin veriler toplanmaya çalışılmıştır. Kartopu örneklem tekniği ile ulaşılan katılımcılardan ilk olarak telefon üzerinden randevu alınmıştır. Katılımcıların belirlediği tarih ve saatlerde evlerine gidilmiş ve mülakatlar bizzat

araştırmacı tarafında yapılmıştır. Covid-19 Pandemisi nedeniyle mülakatlar 13 ay sürmüştür. Mülakatlar 2020 Nisan ayında başlamış, 2021 Mart ayında ise tamamlanmıştır. Çalışmanın etiği açısından katılımcıların her birinden tek tek onay alınarak, mülakatlar esnasında ses kayıtları alınmıştır. Mülakatların en kısısı 15 dakika, en uzununu ise 57 dakika sürmüştür.

Mülakat soruları literatür taranarak oluşturulmuş, oluşturulan sorulara ilişkin uzman görüşü alınarak çalışmanın güvenilirliği artırılmıştır. Mülakatların bizzat araştırmacı tarafından yapılması, araştırmacının derinlemesine gözlemler yapmasına ve katılımcılara ilişkin kişiye özel notlar tutarak analiz aşamasında bunlardan yararlanılmasına sağlamıştır. Böylece çalışmanın güvenilirliği arttırılmıştır.

Mülakat Soruları

Mülakat soruları demografik sorular ve evlilik sürecine ilişkin sorular olmak üzere iki ana bölümden ve toplamda 20 sorudan oluşmaktadır:

a) Demografik Sorular

- 1) Kaç yaşındasınız?
- 2) Siz ve eşiniz kaç yaşında evlendiniz ya da evlendirildiniz?
- 3) Medeni durumunuz nedir?
- 4) Sizin ve eşinizin eğitim düzeyiniz ve mesleğiniz nedir?
- 5) Anne-babanızın eğitim düzeyi nedir?
- 6) Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?
- 7) Evlenmeden önce refah durumunuz nasıldı?
- 8) Evlendikten sonra refah durumunuz nasıldı?
- 9) Evlenmeden önce aile tipiniz nasıldı?
- 10) Evlendikten sonraki aile tipiniz nasıldı?
- 11) Evlilik öncesinde nerede yaşıyordunuz?
- 12) Evlilik sonrasında nerede yaşamaya başladınız?

b) Evlilik Sürecine İlişkin Sorular?

- 1) Nasıl evlendiniz ya da evlendirildiniz?
- 2) Evlilik kararını kim verdi?
- 3) Evleneceğinizi öğrendiğinizde ne hissettiniz ve tepkiniz ne oldu?
- 4) Sizce erken yaşta evlendirilmenizin nedenleri neydi?
- 5) Yaşadığınız çevre erken evliliklere nasıl bakılıyor?
- 6) Resmi nikâhınız var mı?
- 7) Dini nikâhınız var mı?
- 8) İlk kıyılan nikâhınız hangisiydi?

Verilen Analizi ve Yorumlanması

Bu araştırmada, metinleri nitel olarak analiz etmeye ve verilerin yorumlanmasına yardımcı olan MAXQDA/2020 Nitel Araştırma Programı kullanılmıştır. Mülakatların ses kayıtları Word programında transkripsiyonlara dönüştürülmüştür. Transkripsiyonlara dönüştürülen belgeler, MAXQDA programına yüklenmiştir. Araştırmacıların çalışmalarını, metinlerini ve saha

bulgularını nitel olarak analiz etmek ve değerlendirmek için programa yüklenen bu belgeler konularına göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırmaların her birine kodlar atanmıştır. Atanan kodlar çalışmanın amacına uygun olarak mapler halinde sunulmuştur. Maplerin analizleri yapılarak, katılımcıların ifadelerinden de alıntılar yapılarak yorumlanmıştır. Katılımcıların isimleri çalışmada kullanılmamıştır. Katılımcıların isimleri yerine katılımcılara K-1, K-2, K-3... gibi kodlar verilmiştir.

Araştırma Bulguları

Bulgular, sosyo-demografik bulgular ve çocuk gelin evliliklerinin nedenlerine ilişkin bulgular olmak üzere iki ana başlıkta kategorize edilerek yorumlanmıştır.

Sosyo-Demografik Bulgular

Katılımcıların sosyo-demografik bilgileri aşağıda (Tablo 1) verilmiştir.

Tablo 1 : Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri

	Değişkenler	Sayı	Toplam
Yaş	13-17 Yaş	1	25
	18-30 Yaş	9	
	31-50 Yaş	7	
	41-50 Yaş	0	
	51-72 Yaş	8	

Evlilik Yaşı	13 Yaş	1	25
	14 Yaş	2	
	15 Yaş	4	
	16 Yaş	11	
	17 Yaş	7	
Eşin Yaşı Evlilik	17 Yaş ve Altı	1	25
	18-30 Yaş	22	
	31-40 Yaş	1	
	41-50 Yaş	0	
	51 Yaş ve Üstü	1	
Medeni Durum	Evli	18	25
	Boşanmış	4	
	Dul/Eşi Vefat Eden	3	
Meslek	Ev Hanımı (Ücretsiz Hane İçi Çalışan)	23	25
		2	

Eş Meslek	Sigortasız Hane Dışı Çalışan		25
	Sigortasız Serbest Meslek Çalışanı	13	
	Memur	8	
	Esnaf	3	
Eğitim Durumu	Sigortalı Meslek Çalışanı	1	25
	Okur-Yazar Değil	6	
	Sadece Okur-Yazar	1	
	İlkokul Mezunu	9	
Anne Eğitim Durumu	Ortaokul Mezunu	8	25
	Lise ve Dengi Mezunu	1	
	Okur-Yazar Değil	18	
	Sadece Okur-Yazar	6	
Baba Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu	1	25
	Okur-Yazar Değil	9	
	Sadece Okur-Yazar	10	
	İlkokul Mezunu	4	
Eş Eğitim Durumu	Ortaokul Mezunu	2	25
	Okur-Yazar Değil	2	
	Sadece Okur-Yazar	2	
	İlkokul Mezunu	5	
Evlilik Öncesi Refah Durumu	Ortaokul Mezunu	4	25
	Lise ve Dengi Mezunu	10	
	Yüksek Okul Mezunu	1	
	Lisans Mezunu	1	
Evlilik Sonrası Refah Durumu	Yoksul	11	25
	Orta	11	
	Zengin	3	
Evlilik Öncesi Aile Tipi	Yoksul	1	25
	Orta	15	
	Zengin	9	
Evlilik Sonrası Aile Tipi	Çekirdek Aile	5	25
	Geniş Aile	20	
Evlilik Öncesi	Çekirdek Aile	3	25
	Geniş Aile	22	
Evlilik Sonrası	Çekirdek Aile	16	25
	Geniş Aile	9	

Mekansal Yaşam	Kent Yaşamı	9	
Evlilik Sonrası	Kır Yaşamı	14	25
Mekansal Yaşam	Kent Yaşamı	11	

Katılımcıların şu anki yaşları incelendiğinde, 13- 17 yaş aralığında olan katılımcı sayısı 1, 18-30 yaş aralığında olan katılımcı sayısı 9, 31-50 yaş aralığında katılımcı sayısı 7, 41-50 yaş aralığında katılımcı sayısı 0, 51-72 yaş aralığındaki katılımcı sayısı 8'dir. Bu verilerden hareketle yakın zamanda yapılan evliliğin bir tane olduğu, geçmiş zamanda daha sık yapıldığını söyleyebiliriz.

Katılımcıların evlilik yaşları incelendiğinde, 13 yaşında evlenen katılımcı sayısı 1, 14 yaşında evlenen katılımcı sayısı 1, 15 yaşında evlenen katılımcı sayısı 4, 16 yaşında evlenen katılımcı sayısı 11, 17 yaşında evlenen katılımcı sayısı 7'dir. Evlilik yaşının ağırlıklı olduğu yaş aralığının 16 ve 17 olduğu gözlemlenmektedir.

Katılımcıların eşlerinin evlilik yaşları incelendiğinde ise, 17 yaş ve altında evlenen katılımcı eş sayısı 1, 18-30 yaş aralığında evlenen katılımcı eş sayısı 22, 31-40 yaş aralığında evlenen katılımcı eş sayısı 1, 41-50 yaş aralığında evlenen katılımcı eş sayısı 0, 51 yaş ve üstünde evlenen katılımcı eş sayısı 1'dir. Katılımcıların eşlerinin evlilik yaşlarının 18-30 yaş aralığında ağırlıklı olduğu belirlenmiştir. Bu bulgulara bakılarak, erkeklerin çocuk yaşta evlenme oranının düşük olduğu söylenebilir.

Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde, 18 katılımcının evli olduğu, 4 katılımcının boşanmış olduğu, 3 katılımcının dul/ eşi vefat eden olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların meslekleri incelendiğinde, 23 katılımcının ev hanımı (ücretsiz hane içi çalışanı) olduğu, 2 katılımcının ise sigortasız hane dışı çalışanı olduğu belirlenmiştir. Bu bulgulara bakılarak, katılımcıların büyük çoğunluğunun ekonomik özgürlüğünün olmadığı, çalışan iki katılımcının ise çalışma koşullarının güvenceli olmadığı söylenebilir.

Katılımcıların eşlerinin meslekleri incelendiğinde, 13'ünün sigortasız serbest meslek çalışan olduğu, 8'inin memur olduğu, 3'ünün esnaf olduğu ve 1'irinin sigortalı serbest meslek çalışan grubunda olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde, okur-yazar olmayan katılımcı sayısı 6, sadece okur-yazar olan katılımcı sayısı 1, ilkokul mezunu olan katılımcı sayısı 9, ortaokul mezunu olan katılımcı sayısı 8, lise ve dengi mezunu olan katılımcı sayısı 1'dir. Katılımcıların anne eğitim durumları incelendiğinde, okur-yazar olmayanların sayısı 18, sadece okur-yazar olanların sayısı 6 ve ilkokul mezunu olanların sayısı 1'dir. Katılımcıların baba eğitim durumları incelendiğinde, okur-yazar olmayanların sayısı 9, sadece okur-yazar olanların sayısı 10, ilkokul mezunu olanların sayısı 4, ortaokul mezunu olanların sayısı 2'dir. Katılımcıların eşlerinin eğitim durumları incelendiğinde, okur-yazar olmayanların sayısı 2, sadece okur-yazar olanların sayısı 2, ilkokul mezunu olanların 5, ortaokul mezunu olanların sayısı 4, lise ve dengi okul mezunu olan katılımcı eş sayısı 10, yüksekokul mezunu olan katılımcı eş

sayısı 1, lisans mezunu olan katılımcı eş sayısı 1'dir. Katılımcıların kendilerinin, anne-baba ve eşlerinin eğitim düzeylerinin düşük olduğu özellikle de kendilerinin evlilik kararını veren anne-babalarının eğitim düzeylerinin çok daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ebeveyn eğitim düzeylerinin düşük olduğu aile yapılarında erken yaş evliliklerinin daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Yapılan birçok araştırmada erken yaş evliliklerin ana faktörünün eğitimsizlik olduğu belirtilmiştir (Aydın 2013; Aydın 2019; Bolat 2013; Boyraz 2019; Bütün 2018; Çakır 2013; Kilit 2019; Sezer 2019; Soysaltürk 2020; Tan 2017; UNICEF 2017; UNFPA 2021; Yıldız 2019).

Katılımcıların evlilik öncesi refah durumları incelendiğinde, yoksul olan katılımcı sayısı 11, orta seviyeli olan katılımcı sayısı 11, zengin olan katılımcı sayısı ise 3'tür. Katılımcıların evlilik sonrasındaki refah durumları incelendiğinde ise, yoksul olan katılımcı sayısı 1, orta seviyeli olan katılımcı sayısı 15, zengin olan katılımcı sayısı ise 9'dur. Bu verilerden hareketle, çocuk yaşta evlendirilen kız çocuklarının genellikle yoksul ailelerden geldikleri ve ekonomik açıdan daha iyi bir aileye gelin olarak gittikleri söylenebilir.

Katılımcıların evlilik öncesindeki aile tipleri incelendiğinde, çekirdek aile tipine sahip katılımcı sayısı 5, geniş aile tipine sahip katılımcı sayısı ise 20'dir. Katılımcıların evlilik sonrasındaki aile tipleri incelendiğinde, çekirdek aile tipine sahip katılımcı sayısı 3, geniş aile tipine sahip katılımcı sayısı 22'dir. Katılımcıların çoğunluğunun geniş aileden geldikleri ve yine geniş aileye gelin olarak gittikleri söylenebilir.

Katılımcıların evlilik öncesinde yaşadıkları yerler incelendiğinde, kır yaşamına sahip katılımcı sayısı 16, kent yaşamına sahip katılımcı sayısı 9'dur. Katılımcıların evlilik sonrasında yaşadıkları yerler incelendiğine, kır yaşamına sahip katılımcı sayısı 14, kent yaşamına sahip katılımcı sayısı 11'dir. Katılımcıların genellikle kır kökenli olduklarını gözlemlenmiştir.

Sosyo-demografik bulgular sonucunda, katılımcıların çoğunluğunun eğitimsiz, yoksul, kır kökenli ve geniş ailelerde yetiştikleri, gelin olarak gittikleri ailelerinin hemen hemen benzer özelliklere sahip oldukları tespit edilmiştir.

Çocuk Gelin Olgusunun Nedenlerine İlişkin Bulgular Ve Tartışma

Bu araştırmada ÇG olgusunun sosyo-kültürel nedenlerine odaklanılmıştır. MAXQDA programında oluşturulan Harita ile (Harita 1) ÇG evliliklerinin nedenleri hiyerarşik olarak sıralanarak alt kodlarla birbirine bağlanmıştır. Bu kodlar erken evliliklerin genel nedenleri adlı kodun altında olmak üzere on ayrı kod ile detaylandırılmıştır (harita 1 için ekler kısmına bakınız).

Harita 1'de ÇG evliliklerinin nedenleri olarak kodlanan 10 temel kod aşağıdaki gibidir:

- 1) Sosyoekonomik faktörler,
- 2) Siz ve eşiniz kaç yaşında evlendiniz ya da evlendirildiniz?
- 3) Ataerkil Sistem Kalıpları ve Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı,

- 4) İnanç-Kader-Namus,
- 5) Kültürel Öğeler
- 6) Çocuk İhmal Ve İstismarları
- 7) Aileye İlişkin Faktörler
- 8) Mutlu yuva figürü,
- 9) Aşk
- 10) Bilinçsizlik

Bu kodlar ÇG evliliklerinin genel nedenleri olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte bu kodların kendi içerisinde alt kodları bulunmaktadır. Kodların ve alt kodlarının analiz ve yorumlanması kısa başlıklar halinde yapılmıştır.

Sosyoekonomik Faktörler Kodu ve Alt Kodlarını Tartışma

Sosyoekonomik faktörler iki alt kod olarak, yoksulluk ve kırsal yaşam ile kodlanmıştır. Fakat sosyoekonomik faktörler eğitimsizlik başta olmak üzere birçok etkeni kendi içerisinde barındırmaktadır. Bu nedenle diğer etkenler tek tek ve kendi içerisinde alt kodlar verilerek incelenmiştir. Sosyoekonomik faktörler kodunun alt kodları olan yoksulluk ve kırsal yaşam faktörüne ilişkin bulgular ise şöyle değerlendirilmiştir.

ÇG evliliklerinin çok ciddi bir kısmı yoksulluk ve kırsal yaşamdan kaynaklanmaktadır. Özellikle yoksulluk ve kırsal yaşamdan dolayı, kız çocukları eğitim olanaklarına ulaşamamaktadır. Eğitim sürecinden uzaklaşan kız çocukları ise ÇG evliliklerine risk olarak daha yakındır. ÇG evliliklerin nedenleri içerisinde bu kodlar düşünüldüğünde, yoksulluk kırsal yaşam etkisini daha sert bir şekilde göstermektedir. Bu durum kırsal yaşamın hâkim olduğu alanlarda kız çocuklarına yönelik düşünce ve bakış açılarındaki bir katılaşmaya neden olmaktadır. Bu katılaşma ataeril sistem ve öğretilerinin cinsiyet odaklı bakış açısından bağımsız değildir. Kırsal yaşam kodunda özellikle, kız çocuklarına yönelik bekâret anlayışı ve bazı geleneksel (başlık parası, süt parası, ...gibi) uygulamalar söz konusudur. Bu uygulamalar özellikle yoksullukla birlikte geleneksellik adı altında betimlenmektedir.

Aileler yoksulluktan kurtulmak için, kız çocuklarının bedenlerini nesneleştirilip başlık parası karşılığında bir araç haline dönüştürmektedir. Bu uygulamalar ise, geleneksellik çatısı altında toplumda normal bir kabul olarak görülmektedir. Bulgulara göre 25 ÇG olan katılımcının tamamında evlilik sürecinden önce evlilikleri için başlık parası alındığı belirlenmiştir. Başlık paralarının niteliği ise evliliklerin amacına göre farklılık göstermektedir. Bu başlık paraları ağırlıklı olarak ailelerin zenginleşmesinde, kız çocuklarının çeyiz- masraf parasında, kan ve süt parası olarak geleneksellik çatısı altında alınmaktadır. ÇG evliliklerinde yoksulluk faktörü katılımcılar tarafından şöyle dile getirilmiştir.

“Yoksulluk da etkili oldu hemen karar vermemde” (K-6). “Eşimin ailesinin durumu bizim ailenin durumundan çok çok iyiydi. Köyde oturuyorduk. Bizim mesela evimiz çok küçüktü. Bütün kardeşler hepimiz aynı odada uyurduk. Yataklarımızı yan yana sererdik. Kışın sürekli

damımızdan su damlardı...” (K-8). “Sanırım yoksulluktan bir çıkış yolu gibi gelmişti gözüme eşimin durumu... Geçim sıkıntısı başka bir şeye benzemiyor” (K-11). “Herkes açtı, bir karın aç bir karın tok yatıyorduk zaten. En çok bu yüzden evlendirdi annem” (K-25).

Katılımcılar ÇG olgusunda yoksulluğun etkisini direkt veya dolaylı olarak dile getirmişlerdir. Yoksulluk hem kız çocuklarının erken yaş evliliklerine tutumlarında hem de ailelerin erken yaş evliliklerine ilişkin tutumlarında önemli bir etkidir. Zira yoksulluktan kurtulmak için birçok ailenin kız çocuklarını erken yaşlarda evlendirdiği ve karşılığında başlık parası aldığı, yine aşırı yoksulluk ve cinsiyet ayrımcılığı gibi nedenlerin etkisiyle kız çocuklarının erken yaşlarda evlendirilmesini sağlayarak hane içerisinde tüketimin azaltılmasını hedefledikleri belirlenmiştir. Kız çocuklarının ise yoksulluğun etkisiyle asgari yaşam standartlarını arttırmak için, erken yaş evliliklerine gizil bir şekilde yöneldikleri ve eğitim sürecinden uzaklaştıkları belirlenmiştir.

Yine özellikle yoksulluk ve kırsal yaşam değerleriyle ailelerin zenginleşmede kız çocuklarını başlık parası için nesneleştirmesi ve bir ürün haline dönüştürmesini kırsal yaşamın hâkim olduğu alanlardaki geleneksellik adı altında yapılan uygulamalar içerisinde değerlendirdikleri belirlenmiştir. Yoksulluk ve kırsal yaşam değerleriyle ilişkilendirilen, kan ve başlık parası uygulamalarıyla ilgili bazı katılımcıların söylemleri şu şekildedir:

“Ya kan çıkardı ya da beni berdel olarak o aileye gelin olarak verirlerdi. Babam çaresiz kaldı artık. Ben daha 13 yaşındaydım. Yengeme karşılık beni berdel yaptılar” (K-4). “Senin küçük kıza talibim demiş. Kızı bana verin demiş. Siz de bu yoksulluktan kurtulursunuz demiş. Kızın içim başlık parası olarak, bir arsa bir de geçimini sağlayacak kadar hayvan veririm demiş. Babam ilk başta kızmış ama sonra kabul etmiş” (K- 23). “Babam o zaman 1000 Euro gibi bir başlık parası aldı. Annem için de 300 Euro süt parası istemişlerdi. Şimdi aklım yeni yeni getiriyor annemle babam süt parası bile aldılar benden. Annemden emdiğim sütün bile parasını aldılar...” (K- 3).

ÇG evliliklerindeki berdel uygulaması yasal olmayan bir uygulamadır. Berdel olgusunda kız çocuklarının bedenleri kan veya para karşılığında aileler arasında bir takas unsuruna dönüştürülmektedir. Berdel uygulaması kırsal yaşamın hâkim olduğu geleneksel toplum yapılarında görülmektedir. Kız çocuklarının yine aileleri tarafından başlık parası gerekçesiyle erken yaşta evlilikler için nesneleştirilip satılması ve özellikle evlilik süreçlerine dâhil edilmesi normalleştirilmiş bir durumun zararlı geleneksel uygulamaları içerisinde değerlendirilmelidir. Bu bağlamda kız çocuklarının kendi bedenleri üzerindeki denetim ve söz hakkı sınırının aileler tarafından belirlendiğini vurgulamak gerekmektedir (Doğan, 2021: 105).

Yine erken evliliklerle ilgili UNFPA (2020) ÇYEZE raporunda da yoksulluk ve kırsal yaşam faktörünün yüksek

olduğu bölgelerde ve aile yapılarında erken yaş evlilik riskinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Araştırmacı tarafından elde edilen bulgularla da sosyoekonomik faktörlerin alt kodları olan, yoksulluk ve kırsal yaşam kodunun ÇG evliliklerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bu kodlarla kız çocuklarının erken evliliklere gizil bir şekilde yöneldiğini çalışma bulgularında da görmek mümkündür. Bu nedenle kız çocukları yoksulluk ve kırsal yaşamdan kurtulma ve daha iyi bir yaşam düşüncesiyle birlikte gizil bir şekilde evliliğe yönelmektedir.

Eğitimsizlik Kodu ve Alt Kodlarını Tartışma

Evlilik etkeni olarak betimlenen eğitimsizliğin, on alt kodu bulunmaktadır. Bunlar incelendiğinde, yoksulluk, ulaşım sıkıntıları, dini etkenler, namus, bekâret, sosyal çevre, ataerkil sistem kalıpları ve kız çocuklarına yönelik toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, çocuk işçiliği, çocuk ihmal ve istismarları, kız çocuklarının okulu sevmemesi gibi alt kodlardır.

ÇG evliliklerinin sosyo-kültürel yapıda açık veya gizli olmak üzere birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenler, ÇG evliliklerinin anlamlı olarak tespit edilmesinde önemli etken olmakla birlikte erken evliliklerin çözümüne yönelik yapılacak değerlendirmelerde ve konuya farkındalık kazandırması açısından aynı zamanda bir araç niteliği taşımaktadır. Bu nedenle ÇG evliliklerinin sosyo-kültürel nedenleri katılımcıların bilgileri dâhilinde kategorilendirilmiştir. Önemli bir neden olduğu düşünülen eğitimsizliğin ÇG evliliklerine etkisi bulgular aracılığıyla değerlendirilmiştir.

ÇG olan katılımcıların küçük yaşlarda eğitim sürecinden uzaklaşmasında, eğitimsiz kalmasına sebep olan bu etkenler aynı zamanda erken yaş evliliklerinin nedenidir. Bu açıdan bakıldığında eğitim sürecinden uzaklaşan veya uzaklaştırılan kız çocukları erken yaş evliliklerine risk olarak daha yakındır. Eğitim süresi, kız çocuklarının evlilik yaşını yukarıya çekmektedir. Kız çocuklarının eğitimleri için geçen süre, ekonomik hayata dâhil olmaları gibi etkenler ile birleştirildiğinde erken yaş evliliklerinde eğitimsizlik ciddi anlamda önem arz eden bir sorundur.

ÇG olgusunun nedenleri üzerine düşünüldüğünde eğitimsizlik kodunun, ÇG olgusunun yapısal nedenlerinden biri olarak görülmesi, eğitim sürecinden uzaklaşan veya uzaklaştırılan kız çocuklarının erken yaşta evliliklere risk olarak daha yakın görülmesiyle bağlantılıdır. Özellikle okullaşma süreci, okuldan mezun olma süresi ve iş hayatına dâhil olma gibi aşamalar içerisinde sistematik olarak kız çocuklarının daha bilinçli olması söz konusu olurken, okul süresinde geçirilen zaman evlilik yaşının yükselmesine de anlamlı olarak olanak sağlamaktadır. Aksi durumda eğitim sürecinden uzaklaşan kız çocukları potansiyel açıdan erken yaş evlilikleri için uygun bir adaya dönüşmektedir.

ÇG evliliklerinde katılımcıların eğitim sürecinden uzaklaşması veya uzaklaştırılmasıyla ilişkilendirilen çocuk ihmal ve istismarlarına ilişkin gözlemler mülakatlar sonucunda aşağıdaki gibi tespit edilmiştir.

Çocuk ihmal ve istismarlarının eğitim sürecindeki etkileri, yaşam boyu sürececek bir örüntüye sahiptir. Katılımcılardan biri alt kod olarak belirlenen ihmal ve istismarlar için ilkökul öğrencisiyken yaşadığı olayı şu şekilde anlatıyor:

“Yani öğretmenimiz şerefsizdi, pislikti. Kızları elliyordu, bir gün geldi sıramın yanına beni çimdikledi. Bende defterimi kalemimi aldım okuldan kaçtım, eve geldim kalemimi defterimi sobaya attım yaktım, bir daha da gitmedim, korktum” (K- 21).

Eğitim sürecinde öğretmenler aktif rol oynamaktadır. Yasalar ve meslek etiği düşünüldüğünde öğretmenlerin özellikle toplumsal anlamda değersizleştirilen, namus ve bekâret kavramlarıyla özdeşleştirilen kız çocuklarını daha güçlü bir karaktere ve yarınlara hazırlamak yerine istismar etmeleri hem bir utanç unsuru hem de suç unsurudur. Yine bu suç unsurları ÇG evliliklerinin ve aynı zamanda eğitimsizliğin bir nedenidir.

Bu bağlamda, ÇG olgusu özellikle sosyo-kültürel nedenler üzerinden düşünülmesi gereken bir konudur.

Kız çocuklarının bekâret ve namus unsurlarıyla özdeşleştirilmeleri denetlenmesini sağlarken, istismarlara açık kapı bırakmaktadır. Eğitim sürecinde meydana gelebilecek istismar olaylarının yaşanmasını engellemek adına bu nedenle eğitim geri plana atılmaktadır. Özellikle kimi zaman ailelerin kız çocuklarını okuldan uzaklaştırdıkları, kimi zaman ise kız çocuklarının taciz gibi durumlardan korkmaları nedeniyle okul sürecinden uzaklaştığı veya uzaklaştırıldığı görülmektedir. Okul sürecinden uzaklaşan kız çocuklarının ise ÇG evliliklerine daha yakın olduklarını araştırma bulgularına dayanarak söylemek mümkündür.

ÇG evliliklerinin nedenleri içerisindeki eğitimsizliğin bir alt kodu olan çocuk ihmal ve istismarları, hukuksal ve toplumsal açıdan değerlendirilmesi gereken önemli bir konudur. Yine istismar olaylarında hem hukuksal anlamda hem de toplumsal anlamda yeni suç unsurlarının doğduğu, özellikle çocukların şantajlar aracılığıyla daha farklı istismar olaylarına maruz kaldıklarını elde edilen bulgularla söylemek mümkündür. Bu bağlamda K-2'nin söylemleri şu şekildedir.

“Ben amcamın oğluyla evlendim daha doğrusu şey yani biraz kötü şeyler başıma geldi. Bizimkiler de el âlem laf etmesin diye iş büyümesin diye beni amcamın oğluyla evlendirdiler. Okula gidiyordum aslında, lise son sınıfta okuldan aldılar beni şey o kötü şeyler başıma gelince, internetten biriyle tanıştım, sosyal medya üzerinden bir süre konuştuk. Babam abilerim gibi değildi o aslında. Ama yani şey beni kandırmış, aslında pislüğün tekiymiş. Görüşmek istedi benimle bende güvendim buluşmaya gittik, arabayla gelmişti biraz ilçeden uzaklaştık, sonra şey bir yere gittik bana dokunmaya çalıştı işte... Ben çok korktum ağladım bağırdım... Öyle işte. Sonra bana hep şantaj yaptı ailene söylerim diye korkudan artık okula da gidemedim. Kimseye de anlatamadım, polise de gidemedim bizim ora küçük bir yer hemen ne yapsan yani şey resmi kurumlarda herkes biliyor. Komşular kavga

ediyor mesela şikâyet ediyorlar, oraya gidince biri birine söylüyor herkes duyuyor işte. Bende korktum hani herkes duyar diye. Sonra bizimkiler kızarlar diye ben kendim gittim çünkü. Bir gün kapıya kadar geldi yine bende korkudan gittim o sırada abim gördü. Beni tuttu eve getirdi onu da dövdü. Pislik demiş ben kimseye zorla bir şey yapmadım” (K-2).

Kız çocuklarının yaşadıkları istismar olaylarının gizlenmesinde, sosyal kontrol (dışlanma, dedikodu kültürü, onur vb. ...) araçlarının etkisi ve hukuksal aşamalar, hukuksal aşamalarda olan kişilerin toplumsal açıdan yeterince güvenilir bulunmaması gibi nedenler etkilidir. İstismara maruz kalan kız çocuklarının ataerkil sistem kalıpları ve kız çocuklarına yönelik toplumsal cinsiyet ayrımcılığıyla eğitimden uzaklaştırılması ve namus kaygısıyla evlendirilmesi söz konusudur.

ÇG evliliklerinin nedenlerinden olan eğitimsizliğin alt kodlarından yoksulluk, bir katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir.

“Onun bunun verdiği maddi destekle nereye kadar okuyabilirdim ki. Okula gidemiyorsanız, başkasına ekonomik olarak bağlıysanız ilk karşılaştığınız alternatif gözünüze çok güzel geliyor, sanırım benim öyle oldu” (K-11).

Yoksulluk faktörü eğitimsizliğin bir etkeni olmakla birlikte, ÇG evliliklerinin bir nedenidir. Bu bağlamda yoksulluk ve kırsal yaşam faktörlerinden dolayı kız çocukları eğitim olanaklarından ve fırsatlarından adil bir şekilde yararlanamamaktadır. Yoksulluğun etkisiyle eğitim sürecinden uzaklaşan kız çocukları erken yaşta evlilikleri yoksulluktan kurtuluş yolu olarak değerlendirmektedirler. Yoksulluk eğitimsizliği etkilediği gibi ÇG evliliklerinin kanıksanmasında etkili bir role sahiptir.

ÇG’lerin eğitimsizliklerinde yine dikkat çeken farklı bulgular söz konusudur. Dini inanışın yanlış algılanması ile okuldan uzaklaştırılan iki katılımcının söylemi şu şekildedir.

“Onlara göre kızlar niye okusun ki, haramdan değildi ha, kızlar hiç okur mu? Kızdır yani okumasın kafalarında hep sapıkça şeyler vardı, kızların başına kötü şeyler gelir, bir şey gelir o gibi şeyler vardı” (K-18). “Dedem aslında izin vermiyordu, o din âlimiydi, diyordu kızların ne işi var okulda haramdır, şeytanlık öğrenirler okulda. İmkân da yoktu...” (K-22).

Kız çocuklarının eğitimsiz kalmalarında, namus ve sosyal denetlenme unsurları din olgusu üzerinden kullanılmaktadır. Toplumsal yapıda din olgusunun yüksek anlamda bağlayıcı olması, ÇG evliliklerinde mevcut yapıdaki kültürel değerlerin inisiyatifine göre şekillendirilmesine neden olmaktadır. Bu noktada toplumsal açıdan dini anlamda değerlerin ve öğretilerin asıl kaynağına yönelik bilgisizlik ve bilinçsizlik konunun farklılaştırılmasında ÇG evliliklerinin normalleştirilen bir kabul haline dönüştürülmesine olanak sağlamaktadır.

Özellikle kız çocuklarının eğitimsizliğinde ve erken evliliklerinde dini öğretilerin yanlış aktarımı toplumsal açıdan önemli bir etkidir. Ataerkil sistem tarafından ÇG olgusunun yaygınlaştırılıp normalleştirilmesinde, din ve din unsurları bir araç haline getirilerek, kız çocuklarının eğitim almaması gerektiği kanaati İslam inancına ait bir düşünce gibi aktarılmaktadır. Alak suresinin 1. Ayetinde “İkra'bismi rabbikellezi halak (Yaratan rabbinin adıyla oku)” ifadesiyle düşünüldüğünde; Ümmi olmaktan ziyade, bilgiyle kendini geliştiren, eğiten ve örnek olan bireyler tasavvur edilmektedir.

Erken yaş evliliklerle ilgili hazırlanan ÇYEZE (2020) (UNFPA'nın tarafından hazırlanan ÇYEZE (Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evlilikler) Raporu. Çocuk yaşta evliliklerin güncel durumunu analiz etmek amacıyla yürütülmüş nicel verilere dayalı bir araştırmadır) raporunda, ÇG evliliklerin önüne geçilmesinde eğitimin erken yaş evliliklerini geciktirdiği belirlenmiştir. Yine sosyal sermaye açısından kız çocuklarının eğitimsizliği, ülke kalkınmasını ve gelişmesini etkileyen dinamik olgulardandır. Bu nedenle katılımcıların eğitimsizliklerindeki ana nedenlerin tespitini sağlamak amacıyla eğitimsizlik nedenleri detaylı olarak sorulmuştur.

Ataerkil Sistem Kalıpları/Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Kodu ve Alt Kodlarını Tartışma

Katılımcılar, ÇG evliliklerinin nedenlerini ataerkil sistem kalıpları/toplumsal cinsiyet ayrımcılığı kodu ve bu alt kodlamalar üzerinden gerçekleştirildiğini dolaylı veya direkt olarak belirtmişlerdir. Ataerkil sistem kalıpları ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı kodu, beş alt kod ile kodlanmıştır. Bu alt kodlar, kız çocuklarının değersizliği, beden ve güzellik algısı, nesneleştirilen kız çocukları, denetlenme ve El âlem ne söyler? Olarak kodlanmıştır.

Geleneksel uygulamalar ataerkil sistemin içerisindeki unsurlardan beslenmektedir. Geleneksel uygulamaların birçoğu ataerkil sistemdeki cinsiyet temelli ayrıştırmalardan meydana gelmektedir. Kız çocuklarının nesneleştirilmesi alt koduna ilişkin katılımcıların şu ifadeleri dikkat çekicidir:

“Annem demiş ki, benim kız kardeşim taa o uzak köyden gelmiş, ben kızımı onlara kurban ederim, nasıl vermem ben kızımı kardeşime, veriyorum demiş” (K-16). “Mesela derlerdi ki biz kızımızı dayısına kurban etmişiz, amcasına kurban etmişiz, hatta derlerdi ki kirvelerine kurban etmişiz, sanki bir dana kurban etmişler, sanki bir koyun kurban etmişler gibi” (K-18). “Benim teyzemin eşi geldi beni eşime istemeye, annemle babam beni ona kurban ettiler işte...” (K-21).

K-16, K-18 ve K-21’ in evlilikler için bedenlerinin geleneksellik adı altında kurbanlık koyun gibi ifade edilerek aileleri tarafından nesneleştirildiğini söylemek mümkündür. Nesneleştirme kavramının ÇG olgusunun etkenlerinden biri olarak değerlendirilmesinde, nesneleştirmenin günümüzde kadın bedeni üzerinden ve ticari bir unsur olarak görülmesine bağlanmıştır. Özellikle başta ekonomik sahada olmak üzere birçok alanda olmak

üzere kadın bedeninin nesneleştirilmesi söz konusudur. Sosyolojinin toplumun bütün parçalarından oluşan bir disiplin olması hasebiyle, nesneleştirme kavramının da erken evliliklerle bağlantılı olduğu düşünülerek konuyla ilişkilendirilmiştir.

Bu bağlamda sosyolojide, kadın bedeninin nesneleştirilmesi, bir diğer şekliyle metalaşması anlamında kullanılmaktadır. Sosyal psikologlar ise kadın bedeninin başkaları yani öteki tarafından kullanımı açısından sadece beden veya beden parçaları olarak tanımlamaktadır. Her iki tanımlamanın odak noktasında bedenlere bağlı cinsiyet faktörü rol oynamaktadır (Soysaltürk, 2020: 15). Sosyo-kültürel yapıda ÇG evliliklerinde kız çocuklarının cinsiyetleri üzerinden metalaştırılması ve bu metalaştırılma sonucunda aileler tarafından kullanıldığını iddia edebiliriz. Kadın ve kız çocuklar ötekileştirilmekte, ikincilleştirilmekte ve değersizleştirilmektedir.

Kız çocuklarının değersizleştirilmesi alt kodu ile ilgili katılımcıların şu ifadeleri önemlidir.

“Bizim orda kızların çocukları sanki el çocuğu gibi muamele görüyor” (K-9). “El âlem ne der laf söz olur diye beni zorla evlendirdi... Yeter ki kızım başıma kalmasınlar derdi hep” (K-24). “Kızların yani erken evlenmesinin tek sebebi bence bizim geleneklerimiz, o gelenekler örf adetler ortadan kalksa kızları kimse artık küçük yaşta evlendiremez” (K-4). “Benim bu hayattaki en büyük pişmanlığım hayatımı geleneklere adetlere aileme kendimi kurban etmek” (K-23).

Katılımcıların bu ifadelerinden, kız çocuklarının cinsiyet temelli ayrımcılığa uğradığı ve değersizleştirildiği, sosyal yapının kız çocuklarını denetlediği ve sosyal baskıdan dolayı evlendirildiği söylenebilir.

ÇG evliliklerinin geleneksellik içerisinde değerlendirilmesi ve kanıksanması, hukuksal anlamda ÇG evliliklerine anlamlı bir değer katmamaktadır. Küçük kız çocuklarının üzerine bedenleri üzerinden geleneksellik ile kılıf biçmek ve normalleştirmek her geleneksel olan değerler insanı açıdan doğru olmadığını aleni bir şekilde göstermektedir.. ÇG evlilikleriyle ilgili yapılan çalışmalarda da (ÇYEZE 2020; Kaptanoğlu ve Ergöçmen 2012; Tuna vd. 2019) kız çocuklarının erken yaşlarda evlendirilmesinin temel nedenlerinden biri olarak geleneksel değerler ve kabul edilen ananeler gösterilmektedir. Uluslararası kuruluşlardan biri olan UNICEF (2017), geleneksel uygulamalar ve erken evlilik ilişkisi için, “zararlı geleneksel uygulamalar” ifadesini kullanarak konunun farkındalığına dikkat çekmiştir.

İnanç-Kader-Namus Kodu ve Alt Kodlarını Tartışma

ÇG evliliklerinin nedenleri içerisinde kodlanan inanç, kader ve namus kavramları, regl ve bekâret alt kodu ile ilişkili bir biçimde ÇG evliliklerinin nedenleriyle bağlantılı olarak kodlanmıştır.

ÇG evliliklerinde özellikle kader anlayışı katılımcıların her biri tarafından bir veya birden fazla kez üzere

dile getirilmiştir. Araştırmacı tarafından da kader anlayışı, inançtan bağımsız olmadığı düşüncesiyle inanç, kader ve namus kodlarının birleşimi içerisinde değerlendirilmiştir.

Erken yaştaki evliliklerin genel ve özel nedenleri içerisinde katılımcılar sık sık namus ve kaderin kız çocukları için bir evlilik etkeni olduğunu dolaylı veya direkt olarak vurgulamışlardır. Toplum yapısı bir bütün halinde düşünüldüğünde mevcut düşünce sisteminin dinden bağımsız olmadığı, din veya dinler aracılığı ile kendisini biçimlendirdiği bilinmektedir. İnanç sistemine bağlı olarak kaderci bir yaklaşım çerçevesinde ÇG evliliklerinin Yaratıcı tarafından kişiye verilmiş bir değiştirilemez “alın yazgısı” olduğu kanaati yaygınlaştırılmıştır. “Allah’ın izni olmadan hiç kimse inanamaz. O, akıllarını kullanmayanları murdar (inkârcı) kılar” (Yunus Süresi, Ayet: 100). Yunus süresinin 100’üncü ayeti inananlar için aslında aklı şart koşturmaktadır. Bu bağlamda “akıl” yetişkinliğine erişemeyen birisinin hele ki küçük yaştaki çocukların evlendirilmesi dinen mümkün değilken, toplumun dini öğretileri yanlış okumalarından ve yanlış anlatılarından dolayı, ÇG evliliklerinin “kader” olduğu düşüncesi, dinden geliyormuş gibi düşünülmektedir. Toplumsal yapıda da bu nedenden dolayı ÇG evlilikleri inanç sisteminin bir parçası gibi aktarılmaktadır. Bu bağlamda İslam inancında ÇG evlilikleri ile birbirinden farklı hadislerin var olması bu konuda düşünsel bir karışıklık yaratmaktadır. Bu konudaki bazı hadis ve mezheplerdeki yorumlamalar ÇG olgusunun inanç sisteminin bir parçası gibi düşünülmesine olanak sağlamaktadır (Kilit, 2019: 10).

Bu bağlamda K- 6, K-7, K-9, K-20, K-21 ve K-22 erken yaştaki evlilik sürecinde direkt olarak kaderin etkili olduğunu dile getirirken geriye kalan 19 katılımcı ise dolaylı olarak kaderin erken evliliklerin bir nedeni olduğunu betimlemişlerdir. İnanç ve kader ilişkisi için bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Aradan bir zaman geçti düğünümüz oldu, onu düğün gecesi gördüm, bacağından sakattı... Allah bana bir güç verdi, hiç üzülmedim aksine merhamet etti” (K-15). “Kader olunca oluyor işte yazılmışsa sen ne yaparsan yap oluyor” (K- 20). “Kader yazılmıştı bir kere, oldu evlendim” (K-9). “Bence kader de olmuştu, gözümüz kapanmıştı, bizim de kaderimizde vardı” (K-22).

Kaderci yaklaşımların hâkim olduğu düşünce sistemlerinde, insan iradesinin teslimiyeti yaratıcıya bırakılarak, yaşanan iyi veya kötü her durumunun koşulsuz olarak kabullenilmesi söz konusudur. Kaderci düşüncenin toplumsal anlamda benimsenmesindeki en temel neden, yaşanan olaylarda kişilerin bilinç ve düşünce sisteminin ortadan kaldırılmasıdır. Yani yaşanan sorunlarda, sorunların nedenine dair düşüncelerin en aza indirgenmesi sağlanarak kişide güven duygusu oluşturulmaktadır. Bu yaklaşım koşulsuz teslimiyeti temsil ettiği için, bireyler yaşadıkları olaylarda kendilerini sorgulamaktan kaçınırlar ve her şeyin Yaratıcıdan geldiğine kanaat getirerek akıl ve sorgulama süreçlerini ortadan kaldırma eğilimi gösterirler. Bu şekilde erken

evliliklerin yaratıcı tarafından yazılan bir "alın yazgısı" olduğu kanaatiyle kaygı seviyesi düşürülmekte ve kişiler kendilerini ruhsal açıdan terapi etmektedir (Gerçek, 2019: 78-79). Katılımcıların birçoğunun evlilik etkeni farklı olmasına rağmen, 'kaderci' bakış açısının çocuk gelin evliliklerinde bir 'alın yazgısı' olduğu düşüncesi evliliklerin nedenlerinin ortaya çıkarılmasında ve çözüme kavuşturulmasındaki en büyük engellerden birisidir.

İnanç, kader ve namus hiyerarşisinde namus kavramıyla ilişkilendirilen bekâret ve regl, ÇG evliliklerinde meşru bir neden olarak toplumsal yapıda kabul edilmektedir. Özellikle ataerkil sistem yapısında inanç üzerinden temellendirilmeye çalışılan namus kavramı sık sık kız çocuklarının bekâreti ile kutsanmaktadır. Katılımcıların ifadeleri üzerinden de namus ve regl üzerinden temellendirmek mümkündür.

"Kaçırılan kız kaçtığı erkeğin namusu sayılır" (K 4). "Kocaya vereceğim namusuyla gitsin evinde otursun dedi. Sanki ne yapmışım ki ben öyle diyordu" (K- 13). "Annem kızlarının namusuna bir şey olur diye evlendirmek istiyordu" (K- 24). "Hem bizim zamanımızda, kızlar adet gördüler mi tamam derlerdi, evlilik yaşı gelmiş" (K-22).

ÇG evliliklerinde cinsiyet temelli olan bu yaklaşımların özünde, ataerkil sistemin dişil yapı üzerindeki kontrol ve tahakküm gücünün izleri bulunmaktadır. Kadın cinselliğini kontrol altına alma ve hegemonik erkekliğin kadın bekâreti ile yeniden inşasında bakirelik toplumsal anlamda kabul edilen bir değer haline dönüştürülmektedir. Bu bağlamda, ataerkil sistemin kız çocukları üzerindeki farklı çelişkilerinden biri ise regldir. Toplumsal yapı ve ananelerinde menstrual döngü ayıplanıp, saklanırken çocuk gelin evlilikleri için bir ölçüt olarak kabul edilip dile getirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, toplum ve bireyler tarafından kadın bedeni ve cinselliğinin sosyal norm ve ananeler için konunun nedenselliğine bağlı olarak kullanıldığını söylemek mümkündür. İnanç ve kaderin kız çocukları üzerindeki sosyal denetlenmelerinde ve evliliklerinde namus üzerinden dolaylı olarak şekillendirildiği yapılan farklı çalışmalarda da belirtilmektedir (Altuncu 2012; Çadırcı 2019; TBMM 2011; ...vb.) Cinsiyet ve bekâretlerinin eril yapı tarafından denetlendiği bu nedenle erken yaşlarda evlendirilerek bekâretlerinin kontrolünün sağlanmaya çalışıldığını söyleyebiliriz.

Kültürel Öğeler Kodu ve Alt Kodlarını Tartışma

Kültürel öğeler kendi içerisinde temelde iki alt kod ile ilişkilendirilmiştir. Kültürel öğelerin alt kodları, gelenek-görenekler ve kültürel söylemlerdir. Kültürel söylemler kodu ise, sosyal çevre ve kültürel kodların gündelik yaşamla ilişkisi ile alt kod olarak kodlanmıştır.

ÇG evlilikleri toplum tarafından benimsenmiş olsa dahi erken yaşlarda evlenen çocuklar üzerinde olumsuz izler bırakmaktadır. Bu bağlamda erken yaşlardaki evliliklerin genel nedenlerinden biri olarak kültürel öğeler,

katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda kategoriler halinde kodlanmıştır. Çocuk evliliklerin temelinde var olan kültürel öğeler, erken yaşlardaki evliliklerin ataerkil yapıda normalleştirilmesini ve kabul görmesini, kültürel söylemler ve gelenek-göreneklerin işlevleriyle yerine getirmektedir.

Ataerkil sistemde evlilik genellikle kültürel yaşamın devamlılığı için görülen bir gerekliliktir. Bu nedenle evlilikler, toplumun kendisi tarafından teşvik edilmekte ve olması gereken bir değer olarak görülmektedir. Geçmişte ve günümüzde ailevi ve kültürel kodların aracılığıyla, evlilikler kuşaklar arası bir aktarıma sahip olmuştur. Erkek hegemonyasına ait olan kültür aktarımı yine erkek hegemonyasının belirlediği sınırlar dâhilinde gerçekleşecek bir kod ve kültür aktarımına bağlıdır. Bu bağlamda, çocuk gelin evlilikleri eril tahakküm gücünün devamlılığı açısından geleneksel ve kültürel yaşamda ataerkil sistem için büyük bir önem arz etmektedir. Katılımcılar çocuk yaşta evliliklerinin nedeninin gelenekler olduğunu şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Kızların yani erken evlenmesinin tek sebebi bence bizim geleneklerimiz, o gelenekler örf adetler ortadan kalksa kızları kimse artık küçük yaşta evlendiremez İnşallah hiç kimse benim yaşadığım şeylere bu kötü şeylere maruz kalmaz" (K-4). "Benim bu hayattaki en büyük pişmanlığım hayatımı geleneklere adetlere aileme kendimi kurban etmek" (K-23).

Toplum kız çocuklarının üzerinde denetim yetkisini kültürel öğelerle gerçekleştirmektedir. Ataerkil sistemin kültürel öğeleri, kız çocuklarının erken evlilik süreçlerinde rol oynayan önemli bir etkidir. Bu etkenlerle çocuk evliliklerin kabulleri normalleştirilmektedir. Ataerkil sistemin gelenek- görenekleri kız çocukları üzerinde hegemonik söylemleri aracılığıyla, erken evlilikleri 'kutsal kabul' haline dönüştürmektedir.

Kız çocuklarının bireysel anlamda bir kimlik bilinci oluşturamayacağı ve bu nedenle eğitim fırsatlarından yararlanmasının gereksiz olduğu düşüncesi ataerkil sistem ve kültürel değerleri ile oluşturulmaktadır. Bu nedenle toplumda dil söylemleri aracılığıyla, geleneksel ve kalıplaşmış değerler oluşturulmaktadır. 'Kız beşikte çeyiz sandıkta' 'Kız çocuğu bekletmeye gelmez' 'On beşindeki kız ya erdedir ya yerde' 'Erken evlenen döl alır, erken kalkan yol alır' gibi geleneksel söylemler ÇG evliliklerinin toplum tarafından meşrulaştırılmasında ve kanıksanmasında önemli bir role sahiptir.

K-13 evlenme nedenini şu şekilde açıklıyor:

"Evlenmemin en büyük nedeni Allah onları affetmesin onlardı. Hep babamın aklına onlar girdi en çok. Kocaman kızdır, kız kısmı okula gider mi, kız dediğin evde oturur çeyiz yapar? Saçı uzun aklı kısa ne işi vardır onun dışarda, okulda hep derlerdi. Evde bizimle otursun koca beklesin derlerdi" (K-13).

K-13 ün söylemlerine binaen kültürel yaşamın genel geçer kabulü olarak kız çocuklarının evlenmesi veya

evlendirilmeleri aile tarafından desteklenmektedir. Kız çocuklarına yönelik kabul edilen bu değerler erken yaşlardaki evlilik süreçlerini pekiştirmektedir. Toplum deyim ve söyleyişleri toplumda var olan kemikleşmiş-katılaşmış düzenin ve uygulamaların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ataerkil sistemde birçok kız çocuğu, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının bir sonucu olarak ikincilleştirilmektedir.

K-8 erken evlilik etkenlerinden bazılarını şöyle açıklamaktadır:

“Bir de babamın köyü yani köyümüzün insanları gerçekten çok değişti. Mesela hatırlıyorum kızlar köyde bisiklet sürünce utanmaz kız, kocaman olmuş hala bisiklet sürüyor erkekler gibi derlerdi. Hâlbuki 12 ya vardım ya yoktum. Kafamızda yazma olmasa yine utanmaz derlerdi sen utanmıyor musun yazma takmıyorsun... Dedikoducuydular. Hemen kızları evlendirirlerdi” (K-8).

K-8 ataerkil sistemde toplumsal açıdan kız çocuklarına yönelik cinsiyet ayrımcılığının bir sonucu olarak kültürel öğeler içerisinde yer edinen değerlerin evlilikleri meydana getirdiğini belirtmektedir.

Bir diğer katılımcı ise kız çocuklarının üzerindeki denetimin ayıp kavramı ile sağlandığını şöyle dile getirmektedir.

“Annem... Çok baskıcıydı, öyle yağma yoktu yani biz ondan korkup kafamızı kaldırıp birine bakamazdık, hele hele erkeklerle asla bacaklarımızı kırardı vallahi. Kardeşlerimle biraz fazla gülünce hemen diyordu ayıptır, sizde utanma kalmamış...” (K- 22).

Toplumsal anelerde denetleyici bir araç olarak kimi zaman bazı kavramlar kullanılmaktadır. Bunlardan biri ise “Ayıp” kavramıdır. Ayıp kavramsallaştırması ile kız çocukları üzerinde denetleyici mekanizmalar geliştirilerek kız çocuklarının davranışları kontrol altına alınmaktadır. Kız çocuklarını evliliğe iten faktörler üzerinde düşünüldüğünde, çocuk gelin evliliklerinin toplumsal yapının söylemlerinden etkilenecek meydana geldiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda sorgulanması gereken önemli nokta, ayıp kavramsallaştırmasının evlenmemiş kız çocukları üzerinde evliliğin teşvik edilmesi bağlamında gizil bir işleve sahip olmasıdır.

K-5 evliliğinin nedenini şöyle açıklamaktadır:

“Sanırım bizim orada erken evlenme çok normal yani şey biraz normalleşmiş, kültürümüzde var aslında biz istesek de istemesek de o içimize işlemiş bilinçaltımızda var hani... Eşim üniversite mezunu ama aramızda da yaş farkı olmasına rağmen bu durum mesela onun için çok normal. Hatta kızların erken evlenmesi gerektiğini düşünüyor. Eğitimle de alakalı bir şey değil, evlilik bence kültürle, gelenek – görenekle alakalı bir şey” (K- 5).

ÇG evlilikler, ataerkil sistemin gelenek-görenekleri ve kültürel yaşamı tarafından onaylanmakta ve uygulanmaktadır.

Çocuk İhmal ve İstismarları Kodu ve Alt Kodlarını Tartışma

ÇG evliliklerinin meydana gelmesinde bir diğer etken ise, çocuk ihmal ve istismarlarıdır. Buna bağlı oluşturulan üç alt kodlama; çocuk işçiliği, çocuk istismarı ve kaçırılma çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Çalışmada 1 katılımcının evlilik öncesinde cinsel istismar yaşadığı bu nedenle evlendirildiği, 1 katılımcının evlilik öncesinde fiziksel istismar yaşadığı, 2 katılımcının ise ailelerin mirasın yabancıya gitmesini engellemek için kızlarını akrabalarına kaçırarak çocuk ihmal istismarında buldukları, birçok katılımcının ise okul sürecinde olması gereken zamanlarda okula gönderilmeyip hane içerisinde işçi olarak çalıştırıldığı belirlenmiştir.

ÇG evliliklerinde, çocuk istismarları evliliklerin bir nedenidir. Özellikle aileler kendi üzerlerindeki toplumsal baskıyı azaltmak için kız çocuklarının istismara uğradığını bildikleri halde bu istismarları gizlemeyi tercih etmektedir. Bu noktada K-2 istismar sonucunda evlendirildiğini şu şekilde ifade etmektedir.

“İnternette biriyle tanıştım, sosyal medya üzerinden bir süre konuştuk. Babam abilerim gibi değildi o aslında. Ama yani şey beni kandırmış, aslında pisliğin tekiymiş... Pislilik demiş ben kimseye zorla bir şey yapmadım” (K-2).

Cinsel istismar olaylarında, istismarın evlilik yoluyla örtülmeye çalışılması çocuk ihmal ve istismarlarındaki suç unsuru ortadan kaldırmamakla birlikte failerin gizlenmesine neden olmaktadır. Kız çocukları bu şekilde mağduru oldukları istismarın faili haline getirilmektedir. Bu istismarların çocukların, ruhsal ve bedensel sağlıklarında kalıcı izler bırakacağı unutulmamalıdır. Özellikle ailelerin sosyal denetlenmeden ve “el âlem ne söyler?” kaygısından dolayı bu istismarların üzerini örtmeye çalışması konunun insani açıdan trajik yönünü göstermektedir. Bu noktada ebeveyn rollerinin irdelenmesi gerekir. Zira ebeveynler çocuklar için önemli bir rol modelidir. Suç unsurlarının bu şekilde gizlenmesi, üzerinin örtülmesi çocukların kendi benliklerinde kalıcı hasarlar meydana getirmekle birlikte istismarların kanıksanmasına da neden olmaktadır.

İstismarların üzerlerinin örtülmesini sağlamak amacıyla küçük çocukların evlendirilmesi, istismarların ÇG evliliklerinin bir nedeni olduğunu alenen ortaya çıkartmaktadır. Bu konuda ÇG evlilikleri ve çocuk istismarları; Ankara, İstanbul, Diyarbakır gibi büyük şehir Barolarında de ele alınmıştır. Ankara, İstanbul, Diyarbakır gibi Baroların (2020) yaptığı açıklamalarda da ÇG evliliklerinin nedenlerinden birinin çocuk istismarı olduğu ve bu istismarların “çocuk gelin evlilikleri” adı altında normalleştirildiği ve meşrulaştırıldığı belirtilmektedir.

Alt kod olan kaçırılma ile ilgili bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Daha sonra birkaç kişiyle babam da onlara yardım etti beni arabaya bindirdiler. Babam bunu yaptı biliyor musun zorla hem de. Babam enişteme al senin eşindir dedi” (K- 14). *“Arabayla götürdüler beni. Sonradan kuzenim; seni kaçırdım, artık benimdin dedi. Babam kuzenime beni kaçırsın demiş. Benim evlenmeyeceğimi bildiği için”* (K-19).

Kız çocuklarının kaçırılmasının aileler tarafından normal bir kabul olarak değerlendirilmesinde iki etken bulunmaktadır: İlk etken, kız çocuklarına kalacak mirasın evlilik yoluyla yabancılara geçmemesi için oluşturulan geleneksel tutum ile ilişkilendirilebilir. İkinci etken ise, kız çocuklarının hane içerisinde biriyle evlendirilmesinin, kız çocuklarının yapacağı evlilik seçiminde en doğru tercih olarak kabul görmesi ve kız çocuklarının kontrolünün daha rahat sağlanabileceği düşüncesi ile ilişkilendirilebilir. Kız çocuklarının bu iki etkenden dolayı kaçırıldığını ve bu kaçırılmaların da aileler tarafından onaylandığını, bir suç olduğunun ise göz ardı edildiğini söylemek mümkündür. Miras etkeninin kız çocuklarının kaçırılmasında meşru bir etken olarak görülmesi, ÇG evliliklerinin bir nedeni olmakla birlikte, kaçırılmanın geleneksel tutumlarla birleştirilmesi ve bu olaya iyimser bir perspektif kazandırılması, çocuk ihmal ve istismarının yaşanmasına rağmen üstünün örtülmesine neden olmaktadır.

Alt kod olan çocuk işçiliği erken evliliklerin meydana gelmesine zemin sağlamaktadır. ILO’ya (ILO -Uluslararası Çalışma Örgütü-, sosyal adaleti, uluslararası planda tanınan insan ve emek haklarını gerçekleştirmek için çalışan küresel bir örgüt) göre, küresel ölçekte her 10 çocuktan 1’i çocuk işçi olarak çalışıyor veya çalıştırılıyor. Bu açıdan bakıldığında ataerkil toplum yapısında da kız çocukları özellikle ev işçilikleri bünyesinde çalıştırılmaktadır. Kız çocuklarına hane içi roller yüklenip evliliğe hazırlanmaları sağlanırken, çocuk ihmal ve istismarlarının meydana gelmesine de neden olmaktadır.

Bu bağlamda hane içerisinde kız çocuklarına ev işçiliğinde yüklenen fazla işlerin, çocuk beden işçiliklerinin evlilik öncesinde bir prova haline dönüşmesine ve ÇG evliliklerinin kanıksanmasında zemin sağladığı düşünülmektedir.

Katılımcıların hane içi çalıştırdıklarına ilişkin ifadeleri şöyledir:

“Annem beni bir bakıcı gibi, temizlikçi gibi görürdü” (K-3). *“Annem her sene bir çocuk doğuruyordu, yani birinin çamaşır bulaşık yıkması da lazımdı, benim ömrüm de banyo da çamaşır yıkayarak geçti”* (K -18). *“Hem kızlar okula gitseydi kim evde ineklere keçilere bakacaktı, yemek yapacaktı tarlaya samana kim gidecekti. Bütün bunların hepsini benle annem yapıyorduk”* (K -24).

Ataerkil sistem ve geleneksel yapının hâkim olduğu toplumlarda, özellikle çocuk işçilikleri ebeveynlerin kendilerini sigortalama biçimleri olarak, sosyal güvence

olarak çocuklarını görme ve buna bağlı olarak hane içerisindeki işlerin maliyetini azaltma düşüncesinden ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle parasız iş gücü temini ve yoksullukla bağlantılı olarak çocuklardan yararlanılmaktadır. Fakat bu işçiliklerde özellikle kız çocukları cinsiyetlerinden ötürü hane içine konumlandırılarak ev işleri öğretilmektedir. Ev işlerini özümseyen ve bu alanda beceri kazanan kız çocukları eğitim sürecinden de uzaklaştırılarak potansiyel gelin adaylarına dönüştürülmektedir (Tunçcan, 1999: 244).

Aileye İlişkin Nedenler Kodu ve Alt Kodlarını Tartışma

Erken yaş evliliklerinin etkenlerinden biri olarak değerlendirilen aileye ilişkin nedenler temelde üç alt kod ile değerlendirilmiştir. Bu alt kodlar şiddet, sevgisiz aile ortamları ve iletişim problemleridir.

Şiddet alt kodu kendi içinde, psikolojik, fiziksel ve ekonomik olmak üzere üç kod ile ilişkilendirilmiştir. İletişim problemi alt kodu, birey olma duygusu alt kodu ilişkilendirilip kodlanmıştır.

Bu kodlamaların özellikle aileye ilişkin nedenler üzerinden değerlendirilmesinin temel dayanak noktası, aile kurumu ve işlevlerinin bozuk olduğu aile yapılarında kız çocuklarının erken yaş evliliklerine risk olarak daha yakın görülmesiyle bağlantılıdır. Özellikle çalışmadaki 25 katılımcının her birinin şiddetin farklı türlerini en az bir kere olmak üzere yaşadıkları belirlenmiştir. Bu katılımcıların özellikle şiddetten kaçış yolu olarak erken yaşlarda evlilikleri tercih ettikleri de belirlenmiştir:

“O kadar çok dövdü ki ben bayılmışım hatırlamıyorum gerisini. Zaten ondan sonra da korktum babama hayır diyemedim... Dayaktan korktum evlendim, çok korkuyordum yani o yüzden kaçtım ama yine dayanın içine düştüm.” (K-13).

Çalışmaya katılan bütün katılımcıların evlilik öncesi ve sonrasında açık veya gizil bir şekilde şiddetin farklı türlerini yaşadıkları ve birçoğunun ise şiddeti kendi benliklerinde içselleştirdikleri belirlenmiştir. Toplumsal yapıda özellikle ataerkil sistemin şiddet olgusuyla kız çocuklarını kontrol altına aldığı ve kontrol aracı olarak şiddeti kullanarak yaptırımlar gerçekleştirdiğini vurgulamak gerekmektedir. Yine ÇG evliliklerinde kız çocuklarının evlilikleri kabul etmeleri için ailelerin şiddet uyguladığı belirlenmiştir. UNFPA’ nın (2021) ÇYEZE raporunda özellikle şiddet aracılığıyla evlenen veya evlendirilen kız çocuklarının yine şiddet gördüğü ve şiddet sarmalından kurtulamadığı belirtilmektedir.

ÇG evliliklerinin meydana gelmesinde aileye ilişkin nedenler içerisinde yer alan, iletişim problemleri ve kız çocuklarına yönelik sevgisizlik, kız çocuklarının kendilerini birey olarak görmemelerin ve güçlü bir bireysel kimlik oluşturmalarına engel olmaktadır. Buna ilişkin katılımcıların şu ifadeleri önemlidir:

“Geldi ilk konuşmamızda babamdan annemden evimden görmediğim o saygıyı eşimden gördüm,

hissettim. Beni insan yerine koyan birisiyle ilk defa karşılaşmıştım. Çok mutlu oldum. Sonra kabul ettim evlendik” (K-5). “Anneme de hep karşı çıkıyordum çok anlayamıyorduk, annemle. Annem en çok beni başından salmak için rahat etmek için evlendirdi” (K-25).

Kız çocuklarının eğitim sürecinden alıkonması, toplumda değersizleştirilmesi ve bir birey olarak görülmemesi sonucunda, kız çocukları bireysel kimliklerini tanımlayamamaktadır. Bu bireysel kimlikleri, evlilikler aracılığıyla tamamlamaya çalıştıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda K-5’in söylemleri tamamlanmamış bireysel kimlikleri tamamlama girişimine, K-25’ in ifadeleri aileyle olan iletişim probleminden kaynaklı olarak evliliklerde aile faktörünün etkisine örnek gösterilebilir.

‘Beauvoir Dersleri’ adlı kitapta geçen şu cümle bulgumuzu destekler niteliktedir: “Genç kızlar için evlilik toplulukla bütünleşmenin tek yoludur ve eğer “ıskarta” olurlarsa, sosyal fire olurlar. Annelerin onları ne pahasına olursa olsun, bir kocaya vermeye çabalamaları bundandır” (Soysal, 2016: 152). Kız çocuklarının toplumla bütünleşmesinin, toplumca kabul edilmesinin, benimsenmesinin ön koşulu evliliğdir. Toplum, evlilikle birlikte kız çocuklarına ait olma, birey olma, statü kazanma, kendilerini tamamlama gibi duygular aşılanmaktadır.

Kız çocuklarının bilinçaltılarında, kutsanmış evlilik ve toplumsal statü (anne, eş, evli, vb. ...) kazanma arasında ilişki oluşturularak, bir anlamda tamamlanmamış bireysel kimliklerinin evlilik yoluyla tamamlanacağı fikri aşılanmaya çalışılmaktadır. Oysa kız çocukları eril sisteme bağlı-bağımlı kişiler haline getirilerek sömürülmektedir. Toplumsal yapının değerleri ve kız çocuklarının da bu değerleri içselleştirmiş olmasıyla ÇG evlilikleri normalleştirilip kabul görmektedir.

Evlilik Kurumunun Biricikliği Kodu ve Alt Kodlarını Tartışma

Erken yaş evliliklerinin etkenlerinden biri olarak değerlendirilen evlilik kurumunun biricikliği kodu tek alt kodla kodlanmıştır. Bu alt kod, “mutlu yuva figürü” olarak kodlanmıştır.

Toplumsal yapıda, kültürel anane ve değerlerde evlilik kurumu toplumun devamı ve kültürel kodların aktarımı için bir gereklilik olarak görülmektedir. Evlilik kurumu üzerinden kültürel kodlarla gündelik yaşamda kullanılan birçok söylem ve değerde, kadına ve kız çocuklarına yönelik, eş vurgusu, güzellik vurgusu, bekâret vurgusu, eril güce boyun eğme vurgusu, şiddet vurgusu, evlilik ve erken evlilik vurgusu bulunmaktadır. Bu söylemler toplumda yer edinmiş olsa da insani açıdan çelişik düşünce bilincini ifade etmektedir. Bu nedenlerden dolayı birçok kız çocuğu kültürel yaşamdan kaynaklanan değerlerden ötürü, çocuk yaşlarda evlenmekte veya evlendirilmektedir (Doğan, 2021: 146).

Yine toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın sonucunda kız çocukları evlilik kurumunda ve mutlu yuvaların

temennisinde birer araç haline dönüştürülmektedir. Evlilik kurumunun temelinde var olan karşılıklı söz akdinin ve ortak yaşam paylaşımının aksine, hane içerisindeki bütün sorumlulukların, kadınlara ve kız çocuklarına ait olduğu algı, sistematik bir düşünce yapısı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda mutlu yuvaların olması, kız çocuklarının erken yaşlardaki evliliklerine bağlanmaktadır.

Katılımcıların evlilik kurumunun biricikliğine ve alt kod olan mutlu yuvaya ilişkin ifadeleri şöyledir:

“Bir de annem diyordu kız kısmı dediğin yaşı geçmeden evlensin, evlensin ki gideceği yerin huyuna suyuna alışsın yoksa geçim yapamazmış yaşı geçince” (K- 7). “Ağaçken yaşken eğilir. Diyorlar o yüzden en çok da erken evlensin de gittiği yerin yerini huyunu suyunu alsın” (K- 8). “Bence kızlar çok gecikmeden evlenmeli. 22-23 ünde falan yoksa kızlar evlenince gelin gittikleri evin huyunu alamıyorlar. Kızların yaşı ilerledikçe kendi kafasına göre davranıyor, gelin gittiği evin huyunu âdetini kendine kabul ettiremiyor. Yani küçük olursa o evdekilere uyum sağlayabiliyor, yaş geçtikten sonra bu daha zor oluyor. Ben mesela onlarla büyüdüm, onlar gibi oldum, o yüzden uyum sağladım. Bence zaten evlendikten sonra aileni bırakıp, o aileye uyum sağlaman gerekiyor. Yoksa mutlu olamazdık. Muhakkak yoksa sorun olurdu, Allaha şükür sorun bu yüzden yaşamadım” (K- 20).

Bu söylemler kız çocuklarının evliliğe bakış açısını, neslin devamı için gerekli olan aile ve evlilik kurumuna bağlamasına neden olmaktadır. Geleneksel kabuller yoluyla çocuk yaşta evliliklerin teşvik edildiği ve evliliğin uzun sürmesinin böylelikle sağlandığını gözlemliyoruz. Böylelikle, mutlu yuva figürünün oluşmasına da zemin sağlanmaktadır.

Kız çocukları üzerinden bu durumun kutsanması ataerkil sistemin gelenek-göreneklerinin kız çocukları üzerinde hegemonik bir güce sahip olduğu, bu sürecin de evlilikler yoluyla pekiştirildiği görülmektedir. Çocuk gelin evliliklerinin mutlu yuva figüründe temel etken olarak kabul edilmesinin bir diğer nedeni ise yaşlarının küçük olması sebebiyle bu çocukların yaşam tecrübelerinin, bilgi, beceri ve birikimlerinin az olması evlenecekleri hanelerde ve kişilerde evliliğe dair uyum problemlerini azaltılacağı yönündeki kanaattir.

Aşk ve Bilinçsizlik Kodlarını Tartışma

ÇG evliliklerinin nedeni olarak tek kod halinde kodlanan iki kod bulunmaktadır. Bunlar aşk ve bilinçsizlik kodudur.

Evliliği kabul etmesinde aşk ve bilinçsizliğin etkili olduğunu vurgulayan K-12’nin söylemi şu şekildedir:

“16 yaşında evlendim. Çocuktum, çocuklukta, bu aklım olsa evlenir miydim? Kendim cahilliğime kapıldım, sevdim aslında sevmedim desem yalan olur. Aslında onu beğenmemiştim, aslında sadece arkadaşlık çok güzel, bana arkadaşlık teklifi etti, benimde zaten

gönlüm ona düşmüştü birde akrabaydı diye ben de kabul ettim” (K-12).

Yine çalışmadaki 25 katılımcının 6’sının aşk faktöründen ötürü erken yaş evliliklerini tercih ettiği belirlenmiştir. Katılımcıların ÇG evliliklerindeki sadece aşk koduna ilişkin verdikleri bilgiler şöyledir:

“Sevgili olduk. Birbirimizi sevdik. Konuştuk işte dedi evlenelim bende kabul ettim” (K-1). “Babam Almanya’daydı. Eşimi daha önceden görmüştüm. Amcamdan istediler beni amcam sordu bana evlenmek istiyor musun diye? Ben zaten eşimi seviyordum kabul ettim evlendim” (K-20). “2 yıl kadar biz eşimle mektuplaştık, zaten ben de o da kimseye söylememiştik birbirimizi sevdiğimizi. Ben de eşimle o zaman konuşuyorduk yani birbirimizi seviyorduk, eşim merkeze okumaya gitti okul bitince de hemen imam oldu. Aramızda 2 yaş vardı. Evlenelim dedi bende tamam dedim. İstemeye geldiler” (K-22). “İlk başlarda sadece koşuyorduk. Eşim benden 5 yaş büyüktü. Onunla konuştuğumuzda ben daha 15 yaşımı bitirmemiştim. Sonra sevmeye başladım zaten oda beni seviyordu. Evlenmek istedik işte” (K-11). “O zaman 14 yaşındaydım. İlk görüşte âşık oldum ona. O’ da beni seviyordu zaten evlendik” (K-9).

ÇG evliliklerinin etkenlerinden biri olan aşk olgusunun katılımcılar tarafından erken evlilikler için yeterli bir neden olduğu görülmüştür. Kültürel olarak flörtleşmek onaylanmadığı için flört eden kız çocuklarının evlenmek zorunluluğunu hissettiklerinden dolayı çocuk yaşta evliliği kabul ettiklerini söyleyebilir.

Katılımcıların tümünün ilk nikâhının dini nikâh olduğu belirlenmiştir. Resmi nikâhın çocuklar olduktan sonra kıyıldığı tespit edilmiştir. Medenî Kanun’un yürürlüğe girmesinden önce nikâh akdinin imamlar tarafından yapılmasının nedeni, imamın katılmadığı ve dua okumadığı nikâh akdinin geçerli olamayacağı kanaattir. Çoğu durumda geleneksel hukuk resmi hukukun önüne geçebilmektedir. Özellikle ataerkil toplum yapısında imam nikâhının kabul edilme nedeni dini nikâhta yaş sınırının, hadislerin ve mezheplerin farklı yorumlanmasından kaynaklı olarak 12 yaşına kadar düşürülmesiyle yakından ilişkilidir. İmam nikâhının tercih edilmesinin bir diğer nedeni de cezai yaptırımlardan kaçınmadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada ÇG olgusunun sosyo-kültürel nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. ÇG’ lerle yapılan mülakatlar sonucunda birtakım bulgular elde edilerek kodlanmıştır. Bu kodlar; Sosyoekonomik faktörler, Eğitimsizlik, Ataerkil Sistem Kalıpları ve Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı, İnanç-Kader- Namus, Kültürel Öğeler, Çocuk İhmal Ve İstismarları, Aileye İlişkin Faktörler, Mutlu yuva figürü, Aşk ve Bilinçsizlik etkenleri olarak ilişkilendirilmiştir.

ÇG evliliklerinin genel ve diğer etkenlerini etkileyen ana unsur sosyoekonomik faktörlerdir. Sosyoekonomik

faktörlerin içerisinde yer alan yoksulluk ve kırsal yaşam kodları erken yaş evliliklerinin meydana gelmesinde kritiktir. ÇG evliliklerinin yaşandığı aile tipleri ve yaşam tiplerinde, yoksulluk ve kırsal yaşamın hâkim olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda yoksulluk ve kırsal yaşamın ÇG evliliklerinde belirleyici bir rol üstlendiği katılımcı ifadeleriyle de desteklenmiştir. Özellikle hem ailelerin hem de kız çocuklarının yoksulluktan kurtulmak için ÇG evliliklerini tercih ettikleri belirlenmiştir. Ailelerin kız çocuklarını evlendirirken kızlarının karşılığında başlık parası alarak zenginleştiği belirlenirken yine kız çocuklarının ise yoksulluktan kurtulma ve bir üst sınıfa geçmek için erken yaşta evlenmeyi tercih ettikleri belirlenmiştir. Özellikle kırsal yaşamın hâkim olduğu alanlarda kız çocuklarına yönelik kontrol mekanizmalarının daha yoğun etkisini gösterdiği yine katılımcı ifadelerinde bulunmaktadır. Bu nedenle katılımcıların kendileri üzerindeki sosyal baskıyı azaltmak için daha gelişmiş veya gelişmekte olan bir şehir yaşam arzusuyla erken yaşta evliliği normalleştirdikleri ve erken yaşlarda evlendikleri belirlenmiştir. Yine yoksulluğun diğer birçok alanda erken yaş evliliklerinin nedeni haline geldiği de tespit edilmiştir. Hiç şüphesiz ki geçmişte de günümüzde de eğitimsizliğin en önemli nedenlerinden biri yoksulluktur. Bu bağlamda bakıldığında eğitimsizlik ÇG evliliklerinin nedeni iken yoksulluğun ise bir sonucudur.

Eğitimsizlik ÇG evliliklerinde önemli bir etkidir. Özellikle eğitim profili düşük toplum ve aile yapılarında ÇG evlilik riski daha yüksek olmaktadır. Bunun temelinde ise eğitimden çeşitli nedenlerle uzaklaştırılan veya uzaklaşan kız çocuklarının erken yaş evliliklerinde risk grubunu oluşturmaları bulunmaktadır. Okuldan uzaklaşan kız çocukları hane içerisine konumlandırılıp ev işleri öğretilerek potansiyel açıdan evliliğe yakın bir figüre dönüştürülmektedir. Kız çocuklarının eğitimsizliklerinin özel nedenleri içerisinde toplumda var olan kız çocuklarının değersizleştirilmesine yönelik ananelerin var oluşu etkilidir. Söz konusu bazı söylem ve deyişler, “saçı uzun akılı kısa, kız kısmı okumaz” gibi kemikleşen ifadeler kız çocuklarının değersizleştirilip okuldan alınmasına neden olmaktadır. Bununla bağlantılı olarak yoksul ailelerin çocuklarını okuturken cinsiyete dair bu ayrıştırmalar sonucunda erkek çocuklarının okumasını kız çocuklarının ise okumamasını tercih ettikleri belirlenmiştir. Kız çocuklarının hane dışında kontrolünün zorlaşacağı ve bakireliklerinin korunamayacağı düşüncesinin kız çocuklarının eğitimsiz kalmasında etkili olduğu belirlenmiştir. Buna bağlı olarak istismar olaylarının yaşanması ve yaşanmasını önlemek adına kız çocukları eğitimden uzaklaştırılarak erken yaşlarda evlendirilmektedir. İstismar olaylarının bu şekilde örtülmesi ve önlenmeye çalışılması kız çocuklarının eğitimsiz kalmasına ve ÇG evliliklerinin yaşanmasına neden olmaktadır.

Ataerkil sistem kalıpları ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığına dair bulguların genel profiline bakıldığında, toplumsal yapı içerisinde kız çocuklarına yönelik kemikleşen algılar, kız çocuklarının değersizleştirilmesine hem cinsiyet hem toplumsal cinsiyet odaklı ayrımcılığa

uğramasına neden olmaktadır. Kız çocukları bedenleri üzerinden nesneleştirilip değersizleştirilirken bedenlerine yönelik bir güzellik algısı da oluşturulmaktadır. Erken yaşlarda evlenen kız çocuklarının bedenleri yoksulluktan kurtulma ümidiyle aileleri tarafından bir kâr aracı haline dönüştürülüp para karşılığında bir takas edilmektedir. Bu uygulamalar geleneksel yaşamın bir parçası içinde değerlendirilmektedir. Yine kan parası karşılığında kız çocuklarının bedenlerinin berdel uygulamasıyla barış nişanesi olarak kabul edildiği belirlenmiştir.

Çoğu zaman geleneksel değerler üzerinden normalleştirilen kız çocuklarının erken yaşlardaki evliliklerinin bir diğer nedeni ise evliliklerin erken yaşlarda gerçekleşmesi durumunda uzun ve sağlıklı olacağına dair kanaattir. "Ağaç yaş iken eğilir" mantığıyla, kız çocuklarının gelin olarak gittikleri haneye kolay uyum sağlayacağı düşüncesiyle, erken yaşta evlendirilmeleri normalleştirilmektedir. Bu görüşün evliliklerde odak noktası olmasında "mutlu ve temelleri sarsılmaz yuva" figürüne dair yaklaşım etkili olmaktadır.

ÇG evliliklerinin nedenlerinden olan inanç, kader ve namus etkenleri ise hem doğrudan hem de dolaylı olarak ÇG evliliklerinin nedenleri içerisinde yer almaktadır. Toplumsal yapıda ataerkil sistemin etkisiyle ÇG evlilikleri inanç sisteminin bir parçasıymış gibi düşünülmekte ve kabul edilmektedir. Özellikle erken yaş evliliklerine kadercı bir bakış açısı kazandırılarak evliliklerin Yaratacı tarafından kişilere verilmiş değiştirilemez bir alın yazgısı olduğu benimsenmektedir. İnanç sistemin içinde olan kadercı bakış açısıyla birleştirilen alın yazgısı kanaati, ÇG evliliklerinin sorgulanmaksızın kabul edilmesine olanak sağlamaktadır. Bu şekilde ÇG evlilikleri dinden geliyormuş gibi kabul edilmektedir.

Kız çocuklarının sürekli korunması ve denetim altında tutulmasına dair düşünce yapısı namus olgusunun sadece kız çocuklarına ait bir kavram olarak olanak sağlamaktadır. Toplumsal yapıda namus özellikle kız çocuklarının bakireliğiyle özdeşleştirilmektedir. Bu nedenle kız çocuklarının namusunun bakireliğinin zarar göreceği veya korunamayacağı düşüncesiyle ÇG evlilikleri normalleşen bir kabul haline dönüştürülmektedir.

Erken evliliklerde aile tutumları da yine evliliklere dair çizilen rotada etkili olmaktadır. Bu bağlamda şiddetin hâkim olduğu, iletişim problemlerinin yaşandığı ve kız çocuklarının bir birey olarak görülemediği aile yapılarında özellikle çocuk yaşlardaki evlilikler artmaktadır. Kız çocuklarının dolaylı olarak şiddetten kaçmak için evliliklere yöneldikleri belirlenmiştir. Fakat şiddetten kaçan kız çocuklarının evliliklerden sonra da yine şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Aileye ilişkin tutumlarda dikkat çeken bir diğer nokta ise iletişim problemlerim hâkim olduğu aile yapılarında kız çocuklarının evde hissedemedikleri aidiyet duygusunu ve statüleri evlilikler aracılığıyla tamamlamaya çalışmalarıdır.

Erken evliliklerin önemli ve hassas etkenlerinden biri ise çocuk ihmal ve istismarlarıdır. Kız çocuklarının istismara uğramaları sonucunda istismarların üzerinin kapatılmasını sağlamak adına evlendirildikleri belirlenmiştir. Yapılan bu uygulama hukuksal olarak bir suç

unsurudur. Aynı zamanda bu uygulama ahlaki açıdan düşünüldüğünde failerin mağdur, mağdurların ise fail haline getirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda çocuk ihmal ve istismarları ÇG evliliklerinin hem nedeni hem sonucudur. Vicdani açıdan çocuk ihmal ve istismarları son derecede hassas bir etkidir. Bu istismarların sebebi her ne olursa olsun ÇG evlilikleriyle üzerinin kapatılması kabul edilemez bir durumdur.

Evliliklerin nedenlerinden olan aşk etkeni ise ÇG evliliklerini toplumsal anlamda meşrulaştıran romantik bir etken olarak kabul edilse de hukuksal açıdan ÇG evliliklerine anlamlı bir değer katmamaktadır. Söz konusu durum evliliklere ilişkin bilinçsizlikle yakından ilgilidir.

Bu araştırma sonucunda elde ettiğimiz sonuçlara dayalı olarak ÇG evliliklerinin minimum seviyede yaşanmasını sağlamak ve önüne geçebilmek adına bir takım önlemlerin alınması gerektiği belirlenmiştir. Bu bağlamda;

- 1) ÇG evliliklerindeki yasal cezalandırmaların sıkı denetime tabi tutulması gerekmektedir.
- 2) ÇG evlilikleriyle ilgilenen, kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan sorumlu personele yönelik bilgilendirmeler sıkılaştırılmalı ve görev ihlal/ ihmali yapan personele gerekli hukuksal yaptırımlar uygulanmalıdır.
- 3) ÇG evliliklerindeki istismarların hukuksal cezaları, para cezasına ve idari cezaya çevrilmemelidir.
- 4) Toplumsal normlar içerisinde yer alan dini nikâhların resmî nikâh olmadan gerçekleştirilmesine cezalar verilmelidir.
- 5) Kadın ve erkeklere yönelik istihdamlar cinsiyet odaklı değil, hakkaniyetli olmalı ve ekonomik sermaye içerisinde kız çocuklarının da yer alacağı politikalar geliştirilmelidir.
- 6) ÇG evlilikleriyle ilgili bilinçli bir medya dili, toplumsal söylemlerle kamu vicdanı ve bilinci oluşturulmalıdır.
- 7) Çocuk İzlem Merkezleri ÇG evliliklerinin önüne geçilmesinde ve anne- çocuk ölüm riskinin tespitinde aktif rol almalıdır. Buna binaen, çocuk politikaları oluşturulmalıdır.
- 8) Kadın haklarının iyileştirilmesine yönelik sosyal politikalar düzenlenip, uygulanmalıdır. Özellikle; ulusal düzeyde AÇSHB, ASPB, SB, TAPV, TAYA, TNSA, TÜİK gibi kurumlar ÇG evliliklerinin önüne geçmede kolektif bir bilinç ve disiplin içerisinde, interaktif bir biçimde çalışmalıdır. Yine BM, BMGK, UNFPA, UNICEF, WHO gibi küresel ölçekteki yapılanmalar ÇG evlilikleri bağlamında interdisipliner bir bakış açısıyla çalışmalıdır.
- 9) ÇG evliliklerinin önlenmesine yönelik çözüm odaklı çalışmalar dünyanın her yerinde yaygınlaştırılmalıdır.
- 10) STK'lar, ÇG evlilikleriyle ilgili geniş tabanlı bir boyutta hareket etmeli ve halkı bilinçlendirmelidir.
- 11) İstismar sonucunda hamile kalma durumunda gerçekleştirilen evliliğin önlenmesi amacı ile cinsel eğitim müfredata eklenmeli, eğitim görme imkânı olmayan kesimlerde buna yönelik faaliyetler gerçekleştirilmelidir. Ve unutulmamalıdır ki ÇG evliliklerinin azaltılmasındaki en etkin olan yol; Eğitimidir. Bu nedenle kız çocuklarının zorunlu eğitim süreleri uzatılmalıdır (Doğan, 2021: 167).

Son söz olarak...

Bu çalışmanın; çocuk ihmal ve istismarlarının önlenmesinde, çocuk hakları tanımının daha net algılanmasında, anne- çocuk ölümü ve risklerinin düşürülmesinde konuya farkındalık kazandırması dileğiyle...

Extended Summary

This study includes the investigation of the socio-cultural origins of the marriage of girls who were married at an early age or were secretly directed to marriage. The main reason for the study of this subject is that child bride marriages are not legally valid, the phenomenon of marriage cannot be found within the definition of child, and girls are kept from their childhood by getting married and this study has been conscientiously investigated by the researcher. To contribute to the minimization of the risk of mother-child death by ensuring the determination of the main factors related to the causes of child bride marriages, to raise awareness on the subject by determining the reasons for marriage with a scientific approach from the eyes of girls who have been deprived of their childhood, abused and married with the concept of honor under the name of traditional values. and contributing to the scientific literature is one of the main purposes of this study.

In this study, the concept of child bride is frequently used to describe the girls who are married at an early age and are directed to marriage. As it has a pejorative connotation, it is desired to draw more attention to the subject by using the Child bride conceptualization. The causes of the socio-cultural factors of marriages have been tried to be examined with the patriarchal system criticism of feminist theories and the structuralist point of view. In order to provide a full understanding of the reasons for early marriages, the literature including religious literature, legal literature and traditional values was scanned in relation to the reasons for marriages. The main objective of the study is to prevent child bride marriages, to ensure the perception of child neglect and abuse, and to raise awareness in defining mother-child mortality risks. Based on the findings, it is aimed to contribute to the gap in the literature on early marriages on a scientific scale.

This study is a qualitative research and it has been turned into a research article produced from the master's thesis named "Structural Reasons of Child Bride Case in Elazığ Region". In presenting the study as an article, it is aimed to reach more audiences. In-depth interview technique was used in the study. The main reason for using the in-depth interview technique is to provide detailed information on the subject. The study was limited to 25 participants who were married as children. Participants were reached by snowball sampling technique. An appointment was made from the participants and they went to their homes. Audio

recordings were made of the in-depth interviews. Permission was obtained from the participants for the audio recordings. Interviews were conducted by the researcher himself. In the interviews, the participants were asked what the reasons for the marriages were caused and affected.

In order to analyze the findings obtained as a result of in-depth interviews in the study, audio recordings were transcribed in Word files. These files, which were recorded specifically for individuals, were uploaded to the Qualitative Research Program, MAXQDA/ 2020. Codes thought to be the causes of early marriages among themselves were added to the files. These codes were tried to be analyzed by turning them into maps in connection with each other. While the findings were analyzed, they were supported by the statements of the participants. The names of the participants were defined as K-1, K-2, K-3... at the analysis stage. The main reason why it was defined in this way was to ensure that the participants were able to speak and give information more easily and to prevent them from being deciphered. There are 10 basic codes that are thought to be the causes of early marriages. These codes are; Socioeconomic factors are Lack of Education, Patriarchal System Patterns and Gender Discrimination, Faith-Fate-Honor, Cultural Elements, Child Neglect and Abuse, Factors Related to Family, Happy Home Figure, Love and Unconsciousness. These codes are associated with subcodes within themselves.

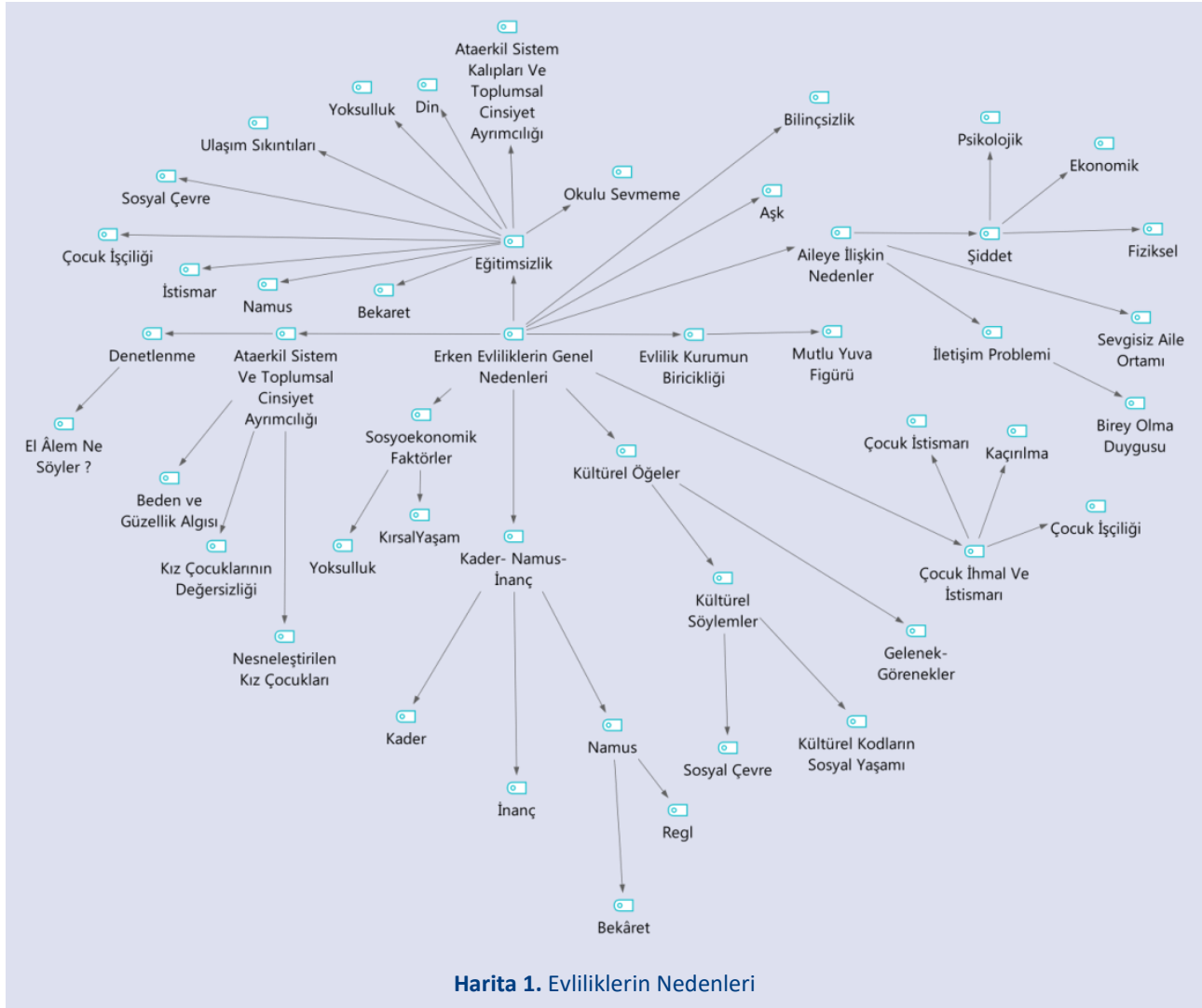
A number of conclusions were reached with the analysis of the study. With these results, it was determined that a high proportion of marriages resulted from socio-cultural factors. In this context, it has been determined that marriages are adopted under the name of tradition. One of the main results determined based on the statements of the participants is socioeconomic factors. Socioeconomic factors have affected girls in many areas, especially poverty and rural life. For these reasons, girls have moved away from the education process and are included in the early marriage processes. Girls who did not want to marry were persuaded into marriage through violence. Girls who married with the hope of avoiding violence stated that they were also exposed to violence after marriage. Again, it was determined that all 25 participants experienced violence before and after marriage, so they got married at an early age and turned to marriage. It was determined that the majority of the participants associated the main reason for their marriage with fate, and even claimed that they were exposed to violence in their destiny. They tried to explain the reasons for their early marriages from a fatalistic point of view. It was determined that they tried to base their fatalistic perspective on religious values.

Another remarkable result is the perspective of the patriarchal system towards girls. Especially girls being seen as worthless, being removed from education for this reason, not being seen even as an individual have caused

girls to turn to marriage at an early age. It was determined that some of the participants tried to obtain the attention and love they could not see in the household through marriage. Marriages have gained an optimistic perspective in the eyes of girls for reasons such as gaining self-confidence, gaining status, living in the city and getting rich. It has been determined that families, especially when marrying their daughters, get richer by receiving bride price under the name of traditional practices. This enrichment has been achieved by the commodification of the bodies of girls, especially through traditional values. A striking result is child neglect and abuse. In particular, it has been determined that families marry their girls in order to hide the abuse in the society in the abuse of girls. It has been determined that the

abuses experienced by girls are hidden under the name of marriage. In the results obtained in the study, it was stated by themselves that all of the participants did not live their childhood. They stated that they were married for socio-cultural reasons under the name of traditions. Therefore, this study; A number of suggestions were presented at the end of the study in order to raise awareness on the issue in the prevention of child neglect and abuse, the clear perception of the definition of child rights, and the reduction of mother-child death and risks. The study is expected to reach more audiences and raise awareness.

Ekler

Kaynaklar

- "Allah'ın izni olmadan hiç kimse inanamaz. O, akıllarını kullanmayanları murdar (inkârcı) kılar" Kur'an-ı Kerim Meali(Yunus Suresi: 100). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- "Ikra'bismi rabbikellezi halak" . Kur'an-ı Kerim Meali(Alak Suresi:1). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Aktepe, E. ve İ. Meltem Atay (2017). Çocuk Evlilikleri ve Psikososyal Sonuçları. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 9(4): 410-420 (doi:10.18863/pgy.310791).
- Altuncu, T. (2012). *İnsan İradesi ve Kader İlişkisi* [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Aydın, D. (2013). Adölesan Gebelik ve Adölesan Annelik. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 16(4), 250-54.
- Aydın, İ. (2019). *Türkiye'de Çocuk İstismarı, Çocuk İstismarını Önleyici Sosyal Politikalar ve Diyarbakır Örneği* [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Bolat, G. A. (2013). Berdel Töresi ve İnsan Ticareti [Basılmış Doktora Tezi]. Polis Akademisi.
- Boran P., Gökçay G., Devicioğlu E. ve T. Eren (2013). Çocuk Gelinler. *Marmara Medical Journal*, (26), 58-62 (Nisan 2013).
- Boyras, A. (2019). *Türkiye'de Kadın Bekâreti Söylemi ve Etkileri* [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Bütün, Y. (2018). *Sosyo-Kültürel Ekonomik Eşitsizlikler Çerçevesinde Erken Evlilikler: Bingöl İli Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Bingöl Üniversitesi.
- Çadırcı, Ş. (2019). *Kader Bağlamında İnsanın Özgürlüğü* [Yüksek Lisans Tezi]. Harran Üniversitesi.
- Çakır, H. (2013). *Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Faktörler Çerçevesinde Erken Evlilikler: Ankara Pursaklar Örneği* [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Çetin, M.(2020). Toplumsal Bir Gerçeklik Olarak Çocuk Gelinler. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*. (5), 107-122.
- Doğan, Ü. G. A. N.(2021). *Elazığ Yöresinde Çocuk Gelin Olgusunun Yapısal Nedenleri* [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Gerçek, Ş. (2019). *Yetim Annelerin Kesişimsellik Bağlamında Mitlere Bakışı* [Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Gezer Tuğrul, Y. (2018). Erken Yaşta Evlendirilen Kadınların Evlilik Süreçleri, Deneyimleri ve Sonraki Yaşamları Üzerinde Nitel Bir Çalışma. *Sosyoloji Notları*, 2(1), 2-38.
- [https://meclishaber.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.a ciklama?p1=98632%20%20\(Eri%C5%9Fim%20Tarihi:%2007.10.2021\)](https://meclishaber.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.a ciklama?p1=98632%20%20(Eri%C5%9Fim%20Tarihi:%2007.10.2021))
- <https://ucansupurge.org.tr/cocuk-yasta-erken-ve-zorla-evli%cc%87li%cc%87kleri%cc%87-sosyal-hi%cc%87zmet-perspekti%cc%87fi%cc%87yle-degerlendi%cc%87rme/> (Erişim Tarihi:18.01.2022)
- [https://www.hurriyet.com.tr/gundem/eski-nisanli-dehseti-4200522%20\(%20Eri%C5%9Fim%20Tarihi:%2023.02.2020\)](https://www.hurriyet.com.tr/gundem/eski-nisanli-dehseti-4200522%20(%20Eri%C5%9Fim%20Tarihi:%2023.02.2020))
- İlknur K. Y. & B. Ergöçmen (2012). Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. 15(2), 129-161.
- ILO.<https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/child-labour/lang--tr/index.htm> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Kilit, N. N. (2019). *Kader Algısı- Psikolojik İyi Oluş Üzerinde Bir Araştırma* [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Sezer, S. (2019). Evli Olmayan Bireylerde Evlilik Kaygısı ile Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Soysal, D. (2016). Beauvoir Dersleri 'Evli Bir Kadın Üzerine Deneme'. Belge Yayınları.
- Soysaltürk, D (2020). Kadınlarda Kendini Nesneleştirme ve Susturmanın Dissosiyatif Yaşantılarla İlişkisi [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Işık Üniversitesi.
- STGM (2010). Uçan Süpürge, 'Çocuk Gelinler'e El Uzatıyor. <https://www.stgm.org.tr/ucan-supurge-cocuk-gelinlere-el-uzatiyor#:~:text=U%C3%A7an%20S%C3%BCp%C3%BCrge'ni,n%20%22%C3%87ocuk%20Gelinler,mechanizma%20i%C3%A7inde%20tart%C4%B1%C5%9F%C4%B1%C4%B1r%20k%C4%B1lma%C4%B1%20hedefliyor> (Erişim Tarihi: 18.01.2022).
- Tan Eren, G. (2017). Erken Evliliği Deneyimleyen Kadınların Evliliğe Düşüncelerinin Sosyo-Kültürel Temeli: Ardahan Örneği [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- TMK.https://www.anayasa.gov.tr/Kararlar/GenelKurul/Basvuru_Karari/2016-119.pdf (Erişim Tarihi: 07.09.2021)
- Tuna Uysal M., Tan Eren G. & Esmâ Ş. (2019). Toplumsal Doğallaştırılması: Erken Evliliklerde Toplumsal Cinsiyet Algısı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (47), 196-220.
- Tunçcan, N. (1999). Küreselleşen Dünyada Çocuk İstihdamı [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2020). Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri (Erişim Tarihi: 10.12.2021)
- TürkiyeBarolarBirliği.<https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/turkiye-barolar-birligi-cocuk-gelinler-baslikli-toplantisi-22651> (Erişim Tarihi: 11.10.2021)
- UNFPA (2020). <https://turkey.unfpa.org/tr/news/d%C3%BCnyan%C3%BCfus-raporu-swop-2020> (Erişim Tarihi: 26.04.2021)
- UNFPA (2021). https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/swop_highlights_tr.pdf (Erişim Tarihi: 09.19.2021).
- UNICEF (2017). Hizmet Sağlayıcılar İçin Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi. Temel Eğitim Programı Katılımcı El Kitabı.
- Yıldız, D. (2018). Sosyo- Kültürel Faktörler Bağlamında Erken Evlilikler [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.